48Ր ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1137 Կ ՊՈԼԻՍ ՈՒՐԲԱԹ 11/24 ՄԱՐՏ 1905 18 ՄԱՍԻՀԱՐԻԷՍ 1323 11 ՄԱՐՏ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԱԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒՄ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթիա Ալի Ճաուտէթ, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն արուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԳԻՏԵՐԻ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیه جری وسیاسی غزه‌سی
صاحب امتیازی : اوهانس فرید
ادارهخانهسی باب عالی جادهسنده نومرو ۳۸

ԳԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գոլոյ համար	80 ղ.	50 ղ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ժամուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ամբողջ շաբաթ մը գրեթէ ամէն դիմի՝ գերման Բայխագակը վիճաբանեցաւ Ռուսիոյ հետ Գերմանիոյ յարաբերութեանց խնդրոյ։

Դէպի Սունկարի ռուսական նահանջին վազը ա՛նքան հեռաքերքռական և անաւոր էր որ գրեթէ անուշադիր անցաւ այդ խնդիրը, որ սակայն միջազգային մեծ կարեւորութիւն մը օւնի, և պիտի ազդէ ապագային բոլոր եւրոպական գործերուն վրայ, որոնց մէջ մասնակցութիւն ունենալու կոչուած են Գերմանիա և Ռուսիա։

Ո՛եւ է խորհրդածութենէ առաջ կ'արժէ որ քանի մը խօսքով պարզենք այդ վիճաբանութեանց բնութիւնը։

Ընդդիմադիր կարգ մը կուսակցութեանց դիտողութիւններուն պատասխանելով, կամ, աւելի, այդ դիտողութիւնները իբրեւ լաւագոյն առիթ համարելով, վարչապետ Պիւլով կոմս բացատրեց և հաստատեց Պիզմարքեան քաղաքականութիւնը որուն համեմատ Գերմանիա յանէ բարեկամ պէտք է մնայ Ռուսիոյ, իր արեւելեան սահմանագլուխը ամէն կանխահոգ մէջոցներով ապահովելով և զօրացնելով հանդերձ։ Եւրոպայի մէջ Ռուսիոյ ակարանալը առարկողներուն բոլոր պատճառաբանութիւնները հերքեց, պնդելով թէ Ծ. Արեւելեան պատերազմը չի կրնար ակարացնել Ռուսիան նախ՝ աշխարհագրօրէն եւ երկրորդ քաղաքականօրէն։

Աշխարհագրօրէն, որովհետեւ այդ պատերազմը Ռուսիայէն բիւրաւոր մը զոհեր մարդոց մէջ կը մղուի, և ո՛րքան ալ կորսնաբեր ըլլայ և բազմամախս, չի դրնար արձագանգ ունենալ Եւրոպայի իր դրացիներուն վրայ։ Ռուսիա Եւրոպայի մէջ 15—16 զօրաբանակ ունի, և Ծ. Արեւելեան պատերազմին համար գործածեց առաւելապէս սիբերիական զօրագունդերը և Եւրոպայի պահեստները. և ամենայն ոգեր զինուոր մը անգամ չխնայեց իր Եւրոպեան սահմանագլուխներէն։ Հետեւաբար, Ռուսիոյ զինուորական զօրութիւնը արհամարհելի նկատելու պարագան գոյութիւն չունի, ըսաւ Պիւլով, քանի որ գերման պատերազմական Վարչութիւնը գիտէ այդ զօրութիւնը, որ նո՛յն մնացած է հիմա, ինչպէս էր պատերազմէն առաջ։ Ռուսիա բանակը կրնայ իր թերութիւնները ուսնենալ, թերութիւններ՝ որոնք առաւել կամ նուազ բոլոր եւրոպական բանակներուն յարակից են։ Վերջին տարիներս սպառազինութիւնները ա՛նքան հպեցեալ և ա՛նքան մեծ մրցումով ընթացան որ իւրաքանչիւր բանակ իր տա՛ կամ նա՛ կողմը աւելի զօրացուց իր պէտքին հարմարատութիւնը, և այսպէս մէկ կամ երկու կողմերն ալ թերի մնացին։ Զորօրինակ, գերման բանակը իր թնդանօթին եւ հրետանիին աւելի ոյժ տուած եղեւ պարագաներու բերմամբ, որովհետեւ բանակին թիւը կ'օգնէր առաւաջնել, և թնդանօթին քա՛նակն ու որակը աւելցնել, և այս կերպով հեծեալ զինուորութեան ճիւղը նո՛յն համեմատութեամբ չզարգացաւ, չզօրացաւ։ Ընդհակառակը, Ռուսիոյ զօրաշիւնը գերման սահմանագլխին վրայ կը բաղկանայ մասնաւորապէս հեծելագունդերէ, որոնք պատերազմի մը առաջին յարաբերութեան վրայ պատրաստ են լեռներէն ու ձորերէն գերմանական հողին վրայ արշաւել, ուշչտկել, Ծ. Արեւելեան պատերազմը տիպար մը չի կրնար ըլլալ ամէն մասերով եւրոպական պատերազմի մը, և հեծելագունդերը ա՛յդ իսկ պատճառաւ իբրեւ ապարդիւն զինուորական միութիւններ կարծելու և կարծել տալու պարագան կրնայ վանդաքեր ըլլալ գերման բանակին։

Բաղաքականօրէն՝ որովհետեւ Ցբրանսա ըստ առաջնոյն Ռուսիոյ զինակիցն է։ Այն պատճառը՝ որուն համար Գերմանիա ջանաց ա՛լ աւելի զօրացնել իր բանակը և ամրացնել ռուսեւգերմանական սահմանագլուխը, միւտ գոյութիւն ունենալէ դադրած չէ։ Եթէ արդարեւ Գերմանիա առաւել կամ նուազ հեռաւոր ապագայի մը մէջ իր ներկայ ամբողջութեան դէմ վտանգ մը կը կախածէր Ֆրանսայի կողմէն, այդ կախածը աւելի բանաւոր, թերեւս աւելի չոչափելի ձեւ մը առաւ ա՛յն օրէն բակրսեալ երբ Ռուսիա զինակցեցաւ Ֆրանսայի։ Արդ, քաղաքականօրէն ահա Ֆրանսայի ազդեցութիւնը, դրամը, կամ նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը յարմար ժամուն Ռուսիոյ համար տեսակ մը թեւ թիկունք է, և ներկայ պատերազմին առթիւ Ռուսիոյ զբաղումներէն օգտուելու առաջարկութիւնը արտաքանական և իրական ո և է հիմի մը վրայ չի հանդիսիր, զոր կուզէ իր երեւակայութեան մէջ կերտել գերման երեսփոխանները մեկ խումբը։ Երեսուն տարի առաջ ի՛նչ կերպով և ինչ մտածումով որ Պիզմարք յարդարեց գերմանառուսական յարաբերութեանց փափուկ կերտուածը, այսօր ճիշդ նո՛յն մարդուն այդ կերտուածը կը մնայ և պէտք է մնայ իր վիճակին մէջ ու նոյն սահմանին վրայ։ Աւանդական ա՛յդ քաղաքականութիւնը չառ մը մասերով օգտակար եղաւ Գերմանիոյ նիւթական չահերուն և բարոյական ազդեցութեան։ Եթէ Ռուսիոյ կողմէ չըկամութեան և նախանձի ծարեր ալ երիտասարդ աւելնային Մեծին Բրիտանիոյ այն դժկամակութեան վրայ, որով այս վերջինը կը դիտէր Գերմանիոյ գաղթիայն և առեւտրական ծաւալումը և անոր ընդհանուր տրամադրին աշխարհավարութիւնը։ Գերմանիա իր ներկայ նախանձելի քաղաքական դիրքին պիտի չհասնէր նոյնքան դիւրութեամբ, ոչ ալ դիպչելիք թէ հասաւ։ Պիզմարք իր քաղաքականութեան հեռաձգակ տեսութեանց մէջ մասաւոր ընդունելի թափանցկութեամբ և կորովարիր հայեցողութեամբ, Ռուսիոյ հավասարութիւնը իբրեւ ճշմարիտ զինակցութիւն ը գործածեց վարպետորէն՝ իր հակառակորդ Ֆրանսայի և իր մրցակից Անգլիոյ շարժումներուն հանդէպ։

Այսօր ի՞նչ բանով ակարացած է պիզմարքեան ա՛յդ քաղաքականութիւնը, հարցուց Պիւլով, և ի՞նչ բան կարող է համոզել Գերմանիոյ պետական մարդիկը՝ թեթեւօրէն չեղելու Ռուսիոյ հանդէպ աւանդական բարեկամական քաղաքականութենէն։ Նոյն իսկ այսօր աշխատելու է, ըսաւ Վարչապետը, դրամական օգնութեան ձեռք կարկառել Գերմանիոյ արեւելեան գաղութին։ Պախարակեց գերման մամլոյն մէկ մասին հրապարակած ա՛յն սեղանաւորական տեսութիւնները թէ Ռուսիոյ վարկը խախտած է, և, հետեւաբար անոր գերման դրամագլուխ պահեկեցնելը խոհեմութիւն չէ։ «Եթէ այնպիսի հակառուս յայտարարութիւններով կ'ուզէք Սակարանին վրայ ազդեցութիւն բանեցնել ըսաւ, անցած են հիմա այն նահապետական ժամանակները, երբ սանկ յարձակումներով կ'ազդուէր Սակարանը։ Սրդէն ռուսական փոխառութիւն մը հրապարակ ելած է Գերլինի մէջ գերման Պանքաներուն կողմէ, որոնց մասնակցած են հոլանդական և ռուսական Պանքաներ, այո՛ գերման դրամատէրներ իրենց ոսկին պահեցուցած են ռուսական թուղթերու։ Ասիկա զուտ անհատական գործողութիւն մըն է։ Գերման կառավարութիւնը ինչո՞ւ արգիլէ այս սեղանաւորական ձեռնարկութիւնները, երբ Ռուսիոյ հետ իր քաղաքական յարաբերութիւնները լաւ են։ Եթէ Ճարոնցիք իսկ դիտաւորութիւն մը ունենան փոխառութիւն մը կնքել մեր մէջ, անոնց առջեւ ալ ո և է դժուարութիւն պիտի չհանենք։ Վերջերս ըսուեցաւ թէ Պիզմարք իշխան երեսուն տարի առաջ պայքար մղեց Գերմանիոյ կողմէ Ռուսիոյ փոխառութեան մը դէմ։ Բայց Պիզմարք ա՛յն ժամը հակառակեցաւ, որովհետեւ կը կարծէր թէ Ռուսիա մեր հրապարակին հաւաքելիք դրամը Գերմանիոյ դէմ պատրաստութիւններ ընելու համար պիտի գործածէ։ Այսպիսի մտահոգութիւն մը այսօր գոյութիւն չունի, և հետեւաբար քիա՛ փաստ մը չունինք ռուսական փոխառութեան մը դէմ թշնամաբար վարուելու։ Գան տարի առաջ Պիզմարք ձեռքը փաստ մը ունէր ռուսական ոսնձգութիւնէ մը կասկածելու։ Բայց հաստատապէս կը յիշեմ որ 1884ին կամ 1885ին Պիզմարք կէս պաշտօնապէս քաղաքերեց և յանձնարարեց ռուսական փոխառութիւն մը Գերմանիոյ մէջ։ Այս դրամական յարաբերութիւններուն խնդրոյն առթիւ կը յիշեցնեմ Պիզմարքի արամիա մէկ յայտարարութիւնը։—

Անգամ մը Գերլինեան թերթ մը հետեւեալը գրած էր.—«Զենք զիտեր թէ այս ընթացքը (այսինքն Ռուսիոյ դէմ Գերմանիոյ սեղանաւորական հրաժարակը գոցելը) ո՛րչափ պիտի տեւէ, բայց հիմա խնդիրը ա՛յն է թէ ռուսական արժէթուղթերուն դէմ պէտք է կռուիլ։ Թերեւս ժամանակը գայ դարձեալ ռուսական արժէթուղթերը Պերլինի Սակարանին մէջ ո՛չ միայն ընդունելու, այլ նոյնիսկ յանձնարարելու»։ Պիզմարք այդ թերթին լուսանցքին վրայ հետեւեալը գրեց.—«Թնամանքաւոր պէտքին համեմատ»։

Պիզմարքի այս դիտողութիւնը միշտ ճշմարիտ կը մնայ և գերման քաղաքականութեան հայեցքներուն չատ նպաստաւոր։

Ռուսիա ներկայ պատերազմին ամբողջ տեւողութեան միջոցին մինչեւ հիմա սա՛ կամ նա՛ կերպով դժգոհ ըլլալու պատճառներ ունեցաւ ա՛յնչ միայն Անգլիայէն այլ նաև Ֆրանսայէն, մասնաւանդ այս վերջինէն, որ վերջերս յանկարծ դրամ տալու դիտաւորութեան ենթ կենալով, բաւական ծանր հարուած մը տուած եղաւ անոր վարկին՝ հանոյք պատճառելով այսպէս ճարոնցիներուն։ Որքան որ տնտեսական քաղաքականութեամբ Ֆրանսական դրամագլուխներ արդէն իսկ Ռուսիոյ թուղթերուն պահած են, սակայն Ֆրանսացիք դրամ տալու այնպիսի մեծամոլիկ և ինքնապարծ ձեւ մը ունին որմէ անշուշտ դոհ չի մնար Մոսկով դիւանագիտութիւնը Նեւայի ափունքներուն համար։ Աւստրիա և Գերմանիա դրամ չտալով հանդերձ, աւելի նպաստաւոր տրամադրութիւններով օժտուած ցոյց կուտան զիրենք հանդէպ ռուս քաղաքականութեան, և այս երախտապարտ զգացումներով հետզհետէ կը ազատուի Ռուսիա այդ երկու Տէրութեանց համար, որոնք իր բնական զինակիցները կը թուին ըլլալ։

Այսպէս, յորմէհետէ ռուսեւֆրանսական զինակցութիւնը կնքուեցաւ, ճարոնական պատերազմը փայլուն առիթ մը եղաւ Գերմանիոյ համար՝ առանց ո և է զոհողութեան իսկ իր հաստատակրութիւնը ցոյց տալու Ռուսիոյ և անոր շնորհապարտութիւնը ձեռք բերելու։ Զենք ծախելով, ածուխ հայթայթելով, ածխարարձ շոգենաւեր վաստակարարելով, արքնթաց առեւտրական նաւեր իբրեւ ջրժանդակ յանձնաւոր Ռուսիոյ տրամադրութեան տակ դնելով, Գերմանիա ո՛չ միայն դրամական գեղեցիկ հունձք մը քաղեց մէկ տարուան մէջ, այլ նաև այցացուցաց թէ ճշմարիտ և անկեղծ բարեկամ մը է ինք Ռուսիոյ։

Այս էր նպատակը գերման Բայխագակին վերջին վիճաբանութեանց, և Պիւլով կոմս չատ գոհ մնաց ինքը, և մեծ գոհ ունկնդիրներ պատճառեց նաև իր Օգոստափառ Տիրոջ՝ Վիլհելմ Կայսեր, որ վերին զեկավարն է Գերմանիոյ արտաքին աշխարհավարութեան։

ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՀԱՅ ՏԱՂԱՆԳ

Ծոյց առէք գեղարուեստ մը դրուն մէջ Հայ տաղանգը փայլած չըլլայ։ Պ. Հայկ Կիւսէէեան՝ հռչակաւոր Հայ ջութակահարը, բիւրաւոր օրի՛ակներէն մին է, որ եւրոպական համբաւով մը մայրաքաղաքս եկաւ, երկու նուագահանդէս տուաւ արդէն, երրորդ և վերջինն ալ պիտի տայ այս կիրակի, Բէքի Շանի թատրոնին մէջ։

Իրեն հաւասար կարողութեամբ որ և է օտար լուսնկահար մը եթէ մայրաքաղաքս այցելէր, և ուզէր նուագահանդէսներ տալ, ամէն ազգէ մեծ բազմութիւն մը պիտի փութար լսել զինքը, որովհետեւ եւրոպացին եկած օտար մըն էր։ Եւ այդ բազմութեան մէկ կարեւոր մասը առաջին Հայ կ'ըլլար, ցուցնելու համար օտարին թէ Հայը գիտէ գնահատել գեղարուեստը։ Իսկ երբ եւրոպական համբաւով և չատ մը եւրոպացի համբաւաւորներէ իրապէս աւելի արժանաւոր տաղանդ մը կը փայլի մեր մէջ յանկարծ, որ Հայ է, ահա կը տեսնես թէ ամէնուս աչքը բաց կը մնայ, չենք կրնար հաստատել թէ Հայ երիտասարդ մը կարող է եղեր երաժշտութեան պէս փափուկ գեղարուեստի մը մէջ այդքան յաջողիլ, այնպէս որ իր պատկերը դրուած ըլլայ եւրոպական երաժշտական և գրական առաջնակարգ հանդէսներու էջերուն մէջ, ինչպէս եղած է Պ. Կիւսէէեանինը, զոր չատ դիւրին է անտնել, եթէ մայրդ անգամ մը աչք նետէ Բերայի մեծ լրագրավաճառներու ապակեփակներուն վրայ։

Թէ յանձին Պ. Հայկ Կիւսէէեանի՝ Հայ հանճարը ո՛րչափ փայլ գտած է Եւրոպայի երաժշտական աշխարհին մէջ, ադկէ աւելի ապացոյց չէր կրնար ըլլալ։ Իսկ իր տուած երկու նուագահանդէսները գործնականապէս հաստատեցին արդէն թէ Եւրոպացիները՝ որ օտարին գովեստ տալու մէջ ծայրայեղօրէն ժլատ են, ի զուր չէր որ այդքան դրուատիքներով խոսած են երիտասարդ Հայ ջութակահարին վրայ։

Բայց տակաւին կայ բան մը ոչ ատանգէկ աւելի ուշագրաւ է, այն է մտածել թէ ընական ի՞նչ ձիրք ու յատկութիւն և աշխատութեան ի՞նչ կորով ու յարատեւութիւն ունեցած պէտք է ըլլայ Պ. Կիւսէէեան՝ իր 20-22 տարեկան երիտասարդ հասակին մէջ եւրոպական այսպիսի համբաւ մը վաստակել կարենալու համար։ Ահա գլխաւորաբար հոդ է որ կը կայանայ երիտասարդ ջութակահարին արժանիքը, արդիւնք բացառիկ հանճարի և անխնայուն ու կորովի նկարագրի։

Այլ երբ դիտենք միանգամ թէ եւրոպա երթալու անհրաժեշտ դիւրութիւն ունեցող Հայ ուսանողներէն որչափ քիչերն են որ գեղարուեստի կը հետեւին, այն ալ երաժշտութեան պէս փափուկ գեղարուեստի մը, աւելի եւս մղում կ'ունենանք հիանալու Պ. Կիւսէէեանի աղանդին վրայ, որ ոչ թէ միայն լուսագոյն ընարութիւն մը ըրած է, այլ և լաւ յաջողած է իր ընտրած ասպարէզին մէջ, որ թէ՛ կը խոստանայ երեն ընտիր ապագայ մը և թէ կը փառաւորէ իր միջոցաւ Հայ հանճարը։

Դիւրին է հետեւցնել ուրեմն թէ այսպիսի երիտասարդ մը իր առաջիկայ քայլերուն մէջ ա՛րդեամ պէտք է քաջալերել, որպէս զի աւելի եւս յառաջդիմէ իր ընդգրկած ճիւղին մէջ, որուն գաղանիքը անհուն է և տրուն ծայր ու սահմանը չկայ։

Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Վայելքներ կան, որոնք անկիրթ հեաք մը կը թաղուն մեր հոգիներուն խորը, անհամ ապաւորութիւնով մը հասակելով մեր բարձրագոյն էութիւնը։ Այդպիսի անխառն վայելք մը ունեցայ չաբաթ իրիկուն, Դիմաքարուր Դուրի Ս. Յարութիւն եկեղեցին մտնելով։ Նախ կը փութամ ըսել թէ արքայորէ մը վայելուչ կանոնաւորութիւն ու պատշաճաւորութիւն կը տիրէր ամէն կողմ, և ամէն առարկայ կամ ապա ծայրայեղ մաքրութեամբ մը կը ծփար, ինչ որ կ'ապացուցանէր յայտնապէս թէ տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդը օրքան օրապահն հոգածութեամբ և բարեպաշտիկ ոգիով գիտէ պայծառացնել իր վսհավոյր տաճարը։ Բայց ինչ որ ամէնէն աւելի ուշ գրաւեց, վարժարանի երկուռ ուսանողաց համախումբ մասնակցութիւնն էր «Սկեսցէ»ի արարողութեանց, որոնք աւելի հոգեցունց և յուզիչ հանգամանք մը կ'առնէին այս ատենը։ Տեսնելու բան էր գեղեցիկ երամը փոքրիկ, անմեղանակ մանուկներուն, որոնք տաճարին մէջ կարգ կարգ շարուած, և ալուքնին միամիտ ու հաւատաւոր պատճառանքով մը Աստուածորդւոյն ապաքոյ պատկերին արքնցուց Բոլ Մատկութեան. անիկա այս կղզին նկատմամբ խիստ շահեկան ու առաջնակ պատմութիւններ գիտէր, զոր ընկերներուն կրնար պատմել եթէ առիթը նպաստաւոր ըլլար։ Պահ մը գիտուն ուղեւորները հիանդը մոռցած՝ կղզիին վրայ դարձուցին իրենց ուշադրութիւնը։ ամենուն համար ալ մեծ կարեւորութիւն ունէր այս պարագան։

Հիւանդը հեռագիտակ կը տարառաբ և խօսելու կարողութիւն չէր զոր այլ եւս։ Ճարտարապետը բժիշկին ականջէն վար փսփսալով,

—Ազդու բան մը չունիս, ըսաւ, սա խեղճ մարդը քիչ մըն ալ խօսեցնելու համար։

Տօքթ. Հաւն փոքրիկ սրսուակ մը քանի մը կաթիլ կաթեցնելով գաւաթ մը ջուրի մէջ, զոյն ալ խմցուց հիւանդին, որ քիչ յետոյ շարունակելով,

—Տղուս... Գերթլէի հետ մէկտեղ... ճամբայ ելայ... կինս մնաց է և զաւակս չուզեցի ինձմէ հեռու պահել։

Այս միջոցին հեծկլտուք մը, կարեց մարդուն ձայնը։ Բժիշկը միջամտելով,

—Կ'աղաչեմ հանդարտեցէք պահ մը ըսաւ։

(Շարունակելի)

ԷՄԻԼ ՇԱՆՊ

ԴԷՊԻ ԲԵԻԵՌ

ԺԱ.

ԱՆՕՄԱՆՕԹ ԿՂԶԻՆ

Հիւանդը բաւական ինքզինքը գտած էր, երբ ա՛նքթէօռ Հաւն չոգենաւէն վերադառնալէ ետք, քանի մը կաթիլ դեղ եւս առեցուց անոր բերնէն վար։ Այս նոր դարմանումը նկատարի մը ազդեցութիւնը բրա՛ մարդուն վրայ, որուն ուրախութիւնն ու չնորհակալութիւնը բացայայտ կերպով կը նշմարուէր։ Մթագնած աչքերը վաղանցիկ փայլով մը ողողուեցան և մէկ քանի արցունք գլորեցան վարտ այտերէն վար։ Ճարտարապետը քսան քայլ հեռու քարի մը վրայ նստած կը մտածէր վերջին ծայր մտաղբաղ։ Մեծ մարդուն դանկին մէջ բացայայտ էր որ նոր ծրագիր մը կը դառնար։ ուղեկիցները ամէնքն ալ հիւանդով զբաղած՝ մեծ ուշադրութիւն չընծայեցին Սբ Սէմբսըն ժէլէթի, որուն քովէն չէր հեռանար Թէոնէօվի հսկայ չունը և չարաշնակ ոտքերը կը լեզէր։ Տօքթ. Հաւն հիւանդը Վիկտորս չոգենաւը փոխադրելու համար անկողիններ բերցուցած էր Մաքս Բանգէթի, որ գեսինը փռեց զանոնք և կարելի եղածին չափ հանգստաւէտ երեւոյթ մը ապրիլով, առանց բժիշկին հրամանին ապասելու, հիւանդին մտացաւ ու զայն անհանգիստ չընելու համար զգուշական ամէն միջոց գործադրելով, անդողին վրայ տեղաւորեց։

Թշուառ մարդը սկսաւ ա՛ղեխարշ հառաչներ արձակել։ Տօք. Հաւն ա՛նոր մտենալով,

—Շո՞ւտ կը առառպիք, պարոն, հարցուց։

—Այո... պարոն... հծծեց հիւանդը սրտակեղեք չեղտով մը, խիստ... շատ...։

—Գլուխիդ կը ցաւի այնպէս չէ՞։

—Երեկուան... փոթորիկը... գլուխս վրայ... ծանր մը ապպլեց... յարեց հիւանդը։ Կարծեմ... գանկս... ջախջախուեցաւ։

—Ես բժիշկ եմ, շարունակեց տոքթորը, թոյլատուութիւն ըրէք որ ձեր վէրքերը զննեմ ու դարմանն առնիմ անոնց։

—Գարպ... բան է..., ազատեցաւ յոյս չունիմ ալ ևս... կաթիլ մը ջուր տուէք որ... խմեմ...։ Ներսիդին կը քանկի կարծեմ։

Խեղճ մարդը դարձեալ ալքերը փակեց, ալ բերան չբանալու ասաքման յոգնած կ'երեւար։ Դէմքին կարմրութիւնը հետզհետէ կ'աւելնար։ Զեռքերը կրակի պէս կ'այրէին. կերմը սկսած էր դարձեալ։ Բժիշկը լիմոնատ մը պատրաստեց որուն մէջ մեծ չափով աՖիբիբիրին խառնելով խմցուց անոր։ Կէս ժամ եաքը հիւանդը ծանր քունի մը մէջ թաղուած էր։

Հինգ ժամ եաք երբ մութը կոխած էր, կրկին աչքը բացաւ մահամերձը։ Ջերմութիւնը անհետացած էր։ Դալկացած այտերէն վար պաղ քրտինքներ կը հոսէին։ Բժիշկը հոգեւարք նկատելով զայն, ճարտարապետին քով վազեց և յուսահատական շեշտով մը,

—Ամէն բան լմնալու վրայ է պարոն, ըսաւ, թշուառ մարդը մահամերձ է և անգամ մըն ալ զաւակը գրկելու երջանկութիւնը չպիտի ունենայ այլ եւս։

Բայց հիւանդութիւնը ի՞նչ էր, հարցուց ճարտարապետը ցաւակցութեամբ։ Արդեօք կարելի չէ՞ բան մը ընել։

—Բացարձակապէս ա՛յլ պատասխանեց տոքթորը, եթէ պարզ հիւանդութիւն մը ըլլար, գուցէ աւելի դիւրին ըլլար բուժելը։ Այս դժբաղդ մարդուն դանկը ջախջախուած է և ուղեղը իր գործելու զօրութիւնը կորսնցուցած։

Մէկ քանի ժամ ապրին ալ առած կազդուրիչ ըմպելիներուս արդիւնքն է միայն։ Այս կարգի հիւանդներ իրենց մահուան ճգնաժամին մէջ վաղանցիկ վերակենդանութիւն մը կ'ստանան, որոնցմէ պէտք չէ խաբուիլ սակայն։

Տօքթորին այս խօսակցութենն պահուն, հիւանդը գերբնական զօրութենէ մը ազդուած պէս, նոր ոյժ մը զգաց իր վրայ և քիչ մը լիմոնատ ևս ուզեց, զոր խմելէ ետք, կարուկ ձայնով մը.

—Այս ուղեւորներուն պեռը ո՞վ է հարցուց։

Ճարտարապետը անմիջապէս քովը փութալով,

—Ես եմ պարոն, պատասխանեց, անունս Սէմբսըն ժէլէթի է։

—Ամերիկացի ճարտարապետ. այնպէս չէ՞, հարցուց հիւանդը։

—Այո՛ պարոն, ես ինքս եմ։

—Ո՜հ, շնորհակալ եմ, մոլտաց հիւանդը և արտակարգ ուրախութիւնով մը աչքերը միլիոնատերին վրայ յառեց։

Անծանօթ հիւանդին Սբ Սէմբսըն ժէլէթը ճանչնալը վարկենաբար բարձրացուց զոյն ուղեւորներուն աչքին։ Ամերիկացի ճարտարապետը ճանչնալու համար գիտութեամբ զբաղող մէկը պէտք էր ըլլար ինքն ալ, որուն պատճառն այս դժբախտութիւնը կրկնապէս վիշտ կը պատճառէր ժէնեուն ալ։

Վայրկեանները թանկագին էին սակայն, հակառակ քանի մը բառ կարենալ արտասանելուն՝ հիւանդը վերջին ճգնաժամերուն մէջ կը գտնուէր. հետեւաբար անհրաժեշտ էր կարելի եղածին չափ խօսեցնել զայն ու տեղեկութիւն առնել իր նկատմամբ։

Հիւանդը հինգ վայրկենի չափ ինքզինքը ժողվելէ ետք և հաղիւ վայրկեանը երկու բառ արտասանելով,

—Ես Բոքենհայի կենդանաբանական թանգարանին ուսուցիչ Տօքթ. Պէռքսանն եմ։ Կառավարութեան հաշուոյն Ամազոնեան ովկիանոսի կղզիները ուսումնասիրութիւն մը կատարելու և հոն բուսաբանական ու կենդանաբանական գիւտերներ ընելու պաշտօն ունէի։ Ցունուարի առջի օրերը ճամբայ ելայ Թրինիդատ երթալու համար. ճամբան այս Բոլտամպոս կղզին հանդիպեցայ։

—Բոլտամպո՞ս կղզին, գոչեց Բոլ Մատկութիւն։

Հիւանդը գլխաւ հաստատական շարժումով մը շարունակելով,

—Այո՛, այս կղզիին անունը Բոլտամպոս է, որուն անունն ու տեղը չէ նշանակուած աշխարհագրութիւններու և քարտէսներու մէջ։

Այս յայտնութիւնը անմիջապէս արթնցուց Բոլ Մատկութեան. անիկա այս կղզիին նկատմամբ խիստ շահեկան ու առաջնակ պատմութիւններ գիտէր, զոր ընկերներուն կրնար պատմել եթէ առիթը նպաստաւոր ըլլար։ Պահ մը գիտուն ուղեւորները հիւանդը մոռցած՝ կղզիին վրայ դարձուցին իրենց ուշադրութիւնը. ամենուն համար ալ մեծ կարեւորութիւն ունէր այս պարագան։

Հիւանդը հեռագիտակ կը տարառաբ և խօսելու կարողութիւն չէր զոր այլ եւս։ Ճարտարապետը բժիշկին ականջէն վար փսփսալով,

—Ազդու բան մը չունիս, ըսաւ, սա խեղճ մարդը քիչ մըն ալ խօսեցնելու համար։

Տօքթ. Հաւն փոքրիկ սրսուակ մը քանի մը կաթիլ կաթեցնելով գաւաթ մը ջուրի մէջ, զոյն ալ խմցուց հիւանդին, որ քիչ յետոյ շարունակելով,

—Տղուս... Գերթլէի հետ մէկտեղ... ճամբայ ելայ... կինս մնաց է և զաւակս չուզեցի ինձմէ հեռու պահել։

Այս միջոցին հեծկլտուք մը, կարեց մարդուն ձայնը։ Բժիշկը միջամտելով,

—Կ'աղաչեմ հանդարտեցէք պահ մը ըսաւ։

(Շարունակելի)

յառած, միաբերան կը կարդային բոլոր աղօթքներն ու ընթերցուածները, անշփոթ ճշդութեամբ և հրեշտակային քաղցրութեամբ, ինչ որ պատիւ կը բերէր վարժարանին Տեւչութեան և Հոգաւոր Մարմնոյն։ Այդ պահուն յիշեցի այն օրերը, ուր մեր նահապետական ու պպզնական սովորութիւնները անեղծ կը մնային դեռ մեր եկեղեցիներուն և տուներուն մէջ, և այդ հաստատ թաղին մէջ երբեմնի կրօնական վերջաբթնումը՝ հոգեկան չատ անոյշ տպաւորութեամբ մը օծեց հոգիս։ Ուրիշ թաղերու վարժարաններն ալ արդեօք չեն կրնար օգտուիլ այս թելադրիչ օրինակէն, որ թէեւ մոռցած ու անշուք անկիւնէ մը կուգայ, բայց իր մէջ կը խտացնէ գեղեցիկ սովորութեան մը բոլոր հոգեհայ քաղցրութիւնները։

ՍՑՑԵԼՈՒ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Կը յանձնարարեմ մեր ընթերցողներուն ուշի ուշով կարդալ յեսագայ բաղդակցութիւնը. Աւստրիացի Պապօ Վիվնօ պատոնունիին կողմէ գրուած ուղղակի Թօհոյին. ո՛չ թէ միայն անոր համար որ խիստ հետաքրքրաւորդ տեղեկութիւններ կը պարունակէ Բորք Արթուրի գրաւման յաջորդող դէպքերուն եւ հանդէսներուն վրայ, այլ այս առթիւ գեղեցիկ պատկեր մը կը գծէ նաեւ Ճաբոնցիին բնամոյն զգացումներուն. ընտանեկան կեանքին եւ աւանդութիւններուն, որմէ կը հասկրցուի թէ Դեղին ցեղին ճորապրոյրոյ հաղարկերութեամբը երեւան եկած Ճաբոնցին քաջութեան չափ ալ հիանալի զգացում եւ տիպար առաքինութիւններ ունի։

ՆԱՄԱԿ ԹՕՔԻՈՅԷՆ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ''ՆԱՅԷ ՖՐԱՅԷ ԲՐԷՍԷ,,Ի

(Բորք Արթուրի առման հանդէսներ. —Ճաբոնցիք ի՞նչպէս մտան քաղաք.— Զօրավար Սթէսսէլի հրաժեշտը.— Տիկին Սթէսսէլի գործունէութիւնը.— Հիացում զօրավար Նաթինի համար.— Բորք Արթուրի հիւանդանոցներուն գէս վիճակը.— Բարեկամական զգացումները բօնամի զօրեղուն միջեւ.— Օրինակ ճաբոնական պարտականութեան)

ԹՕՔԻՕ, 17 ՑՆՎ.

Բորք Արթուրի համար յաղթական հանդիսաւորութիւնները այսօր ալ կը շարունակուին, թէեւ քանի մը օր ընդհատուած էին։ Այցեալ Կիրակի օր Նիէնօ Բաքքին մէջ հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ, և երէկ իրիկուն ալ Շինսպա լճին վրայ ներկայացուեցաւ Բորք Արթուրի ռուսական մարտանաւերուն ընկղման թատերական պատկերը։ Հանդէսը պիտի սկսէր ժամը 5ին։ Հազարաւոր մարդիկ պաշարած էին փոքր-ի-փոքր տիզը, որ երկու անգլիական մղոն չը՛նպատ ունի. չը՛նակայ տուները կանթեղներով լուսաւորուած էին և թէյարաններուն պարը-զամնիրուն վրայ, ինչպէս նաեւ մօտակայ պաղարին աշտարակին վրայ պէնկալեան լոյսեր կը վառէին։ Մէկ ճաբոնական և երկու ռուսական մարտանաւերու բաւական մեծկակ նաւոյներ լճին մէջտեղը կը գտնուէին։ Առաջին մարտանաւին ցակակայմէն երփներանգ փամփուշտներ և հրթռներ կը բարձրանային գիշերուան մութին մէջ երկինքն ի վեր հանդիսատեսներուն որոնքոգաստ ծափերուն և աղաղակներուն մէջտեղ։ Անկարագրելի էր ա՛յն ոգեւորութիւնը և խանդավառութիւնը, երբ յանկարծ ջուրերէն դուրս դէպի մութ հորիզոնը վերացաւ ՊԱՆՉԱԼ (կեցցէ) վերտառութիւնը հակայական մեծութեամբ։ Երկու ժամ այսպէս լուսաւորութենէ և հրախաղութենէ վերջ երկու ռուսական մարտանաւերը ջուրերուն տակ դացին, և այս տեսարանին վրայ ամբոխին ցնծութիւնը կարծես վախճան չէր ունենար։ Երկրորդ օրուան համար հանդէս մը ծրագրուած է կայսերական Համալսարանին մէջ, որ ամբողջ օրը պիտի տեւէ, և երեկոյին պիտի վերջանայ լուսաւորութեամբ մը։ Թօկօ և Ֆամիսուրա ծովակալները ներկայ պիտի ըլլան, և այս պատճառաւ մասնակցողներուն թիւը խիստ մեծ պիտի ըլլայ։— Ռուսք պարպեցին Բորք Արթուրը, որ հիմա արդէն ճաբոնական ձեռքերուն մէջ անցած է։ Ցնվ. 13ին ժամը 10ին առաւօտուն Ճաբոնցիք իրենց հանդիսաւոր մուտքը ըրին։ Մէն մի զօրագունդ երկու ջոկատ ղրկեց, հեծելազօրքն ու հրետանին ալ մէյ մէկ գունդ մարտակ, և մէն մի վաշտ մարտկոց մը։ Այս զօրքերը հաւաքուեցան Բէյուշանի հիւսիսային կողմը, և աղանցութեամբ քաղեցին հին ու նոր քաղաքին մէջէն։ Զինուորները իրենց արիւնաներկ, գնդապետներ դրօշները կը կրէին, և երբ զինուորական երաժշտախումբի մը ընկերակցութեամբ աւերակներու կոյտի մը մէջէն փողոցներուն վրայ երեւցան, ա՛նքան ծանր կռիւներէ վերջ յաղթականները, փառաւոր և միեւնոյն ժամանակ վեհ տեսարան մըն էր։ Մահուան և փճացման առաջ համբաւի և փառքի օրհներգութեան մը փոխուած էր։

Շարունակ պատերազմական գերիներ կը հասնին և կը դրկուին Օվաքա, Մացուեսամա, Նակօա և ուրիշ տեղեր։ Առաջին քաղաքին մէջ միայն 5000 ռուս գերի կը գտնուի։ Տարօրինակ անձ մը կը գտնուէր Հիրոշիմա ցամաք ելնող ռուս գերիներուն մէջ։ Հագիւ քսան տարեկան աղջիկ մըն է զինուորական համազգեստով և մէյդ երիկ մարդու կերպարանքով։ Ոչ ոք բան մը գիտէ իր ապրելու եղանակին վրայ և ի զո՛ր կը հարցնէ թէ այդ զգեստին տակը ինչ անուն կը երթ։ Ընդհանուր համակրութիւն և մեծ արգահատանք կը հրաւիրէ նաեւ իրեն վրայ հինգ տարեկան աղջնակ մը, որ գերիներուն հետ մէկտեղ Ճաքոն եկած է։ Ռուսական սպայի մը աղջիկն է, հայրը կորսուած է, մայրն ալ Բորք Արթուրի մէջ ռմբակոծութեան մը ժամանակ զարնուելով մեռած է։ Ռուս քահանայ մը արգահատելով այս խեղճ որբին, Ճաքոն բերած է զայն իրեն հետ, ուր իբրեւ հայր խնամել կ'ուզէ, բայց դժբախտաբար տպրիլը անյուսալի է։ Սիրուն աղջնակը նաւուն մէջ գտնուած բոլոր Ճաքոնցի զինուորներուն համակրանքին առարկան էր, ամէն կողմ կը պտտցնէին զայն և հեաք կը խաղային, ա՛նպէս որ վերջապէս բարեկամը բրին զայն իրենց։ Ուրիշ չորս աղջիկ և երկու մանչ ալ Բորք Արթուրի մէջ կորսնցուցած են իրենց ծնողքը, որ զօրավար Սթէսսէլի բարեկամներն էին, և հետեւեալով զօրավարը իրեն հետ զանունք Եւրոպա կը տանի։— Ցնվ. 14ին Սթէսսէլ Տալ'ինի Նակազաքի ժամանեց, ուր քանի մը օր պիտի կենայ և ապա Ֆրանսական Մէսաժրի Մառիթիմի Օսբրալիեն շոգենաւով պիտի մեկնի։ Բաջառողջ կ'երեւի, սակայն ամէնուն վրայ տրգահատանք կ'ազդէ, ինչ որ դիւրին է ըմբռնելը։ Նաւուն մեկնելէն քիչ մը առաջ քանի մը խօսք ուղղեց իր գերի հայրենակիցներուն, որոնց հետ ա՛նքան խիստ ժամանակ անցուցած էր։ Առոնք կարգաւ կեցան նաւուն տախտակամածին վրայ, և խորապէս զգածուած էին երբ իրենց նախորդ հրամատարը հրաժեշտ կ'առնէր։ Երբ զօրավար Սթէսսէլ նաւուն սանդուխէն վեր ելնելու կը պատրաստուէր, մէկը բարձրաձայն իր անունը տուաւ, զօրավարը եռին դարձաւ, և տեսաւ զօրավար Ֆօքը, որ կը խնդրէր իրմէ նորէն մանել բանակին մէջ։ Կը պատմուի թէ զօրավար Սթէսսէլ ի սկզբան մտադիր էր իր զօրքերուն հետ գերութեան մասնակից ըլլալ, բայց իր կինը խնդրեց իրմէ որ Բորք Արթուրի մէջ ինկող զինուորներուն տիրոյն համար Ռուսիա դառնայ, կրցածին չափ մխիթարելու սպաննուածներուն պարագաները։ Եւ Սթէսսէլ պարտաւորուեցաւ անալ այս խորհուրդին։ Տիկին Սթէսսէլ, որ ամբողջ ժամանակը անցուց պաշարեալ բերդաքաղաքին զարնուրելի տեսարաններուն մէջ, ամբողջ գործունէութիւն դարձած էր, ինք անձամբ կը կատարէր վիրաւորներուն դարմանը, և միւս բարձրաստիճան սպաներուն տիկիններու համար չէր գարշեր մինչեւ իսկ ամէնէն ստորին ծառայութիւնները մատուցանելէ վիրաւորներուն և հիւանդներուն։ Գէշ եղած աշխատաւորներուն Թուշն պակասութեան պատճառաւ տիկիններէ պարտաւորուած էին անձամբ լուացք ընել շարունակ բայց հակառակ անդուլ ջանքերուն անկարելի կ'ըլլար իրենց ճերմակեղէններէն տարբեր ուրիշ լուացք ընելու։— Ռուսիա դարձողներուն մէջ կը գտնուի նաև զօրավար Նատին։ Իր տարիքին պատճառաւ —արդէն 65 տարեկան է,— և մանաւանդ Նանշանի մէջ առած վէրքերուն հետեւանօք, ճաքոնցիք ու հիւանդկոխ վիճակ մը ունէր երբ Նակազաքիի ցամաքը ելաւ։ Կը վերաբերի այն ռուս սպաներուն կարգին, որոնք հիացում առթած են քաջ Ճաքոնցիներուն։ Նախին ըսաւ թէ չատ կը ցաւի որ Ռուսիոյ և Ճաքոնի բանակներուն նման երկու հիանալի բանակներուն մէջ ա՛յսքան սուր կռիւ նախնիրը կը չարունակէ։ Հաստատ համոզում յայտնեց որ երկու ազգերը եթէ միանան կրնան կռուիլ ամբողջ աշխարհի դէմ Ծ. Արեւելքի մէջ։ Հազարապետ Վիլման եւս, որ գերի մնալ որոշած էր, Նակազաքիի մէջ իր որոշումէն դառնալով Ռուսիա կ'երթայ։ Վիլման կը յայտարարէ թէ զօրավար Քոնարաթէնցքիի մահը ծանր հարուած մը եղաւ Բորք Արթուրի պահակազօրքերուն համար, և հետեւանքը եղաւ վհատութիւնը զինուորներուն մէջ։ Ցիշեալ զօրավարը իր դիւցազնական օրինակով տիպար մը եղած էր ամէնուն։

Շատ բաներ կարելի է ըսել անկեալ բերդաքաղաքին հիւանդանոցներուն խեղճ ողորմելի կացութեան վրայ։ Ամէն օր ինկող և վիրաւորուող մարդոց թիւը բազմապատկուելով անկարելի էր յարմար տեղ գտնել և իրարու վրայ դիզուած էին գրեթէ 17 տարբեր կէտերու վրայ, հին ու նոր քաղաքին մէջ։ Հակառակ Ճաքոնցիներուն զգուշութեան, անկարելի էր որ տեղ տեղ ռմբակոծութեան միջոցին հիւանդանոցներուն մէջ ռումբ չիյնար։ Այսպիսի հիւանդանոցներէն մէկուն մէջ գտնուեցաւ Ճաքոնցի վիրաւոր սպայ մը, որ կուրն մէջ սատցած էր գնդակ մը և թուրի 2և հարուած։ Ուռաք ճաքոնեէն լեզուով նամակ մը գրել տուին ասոր զօրավար Նոկիի, յայտարարելով թէ իրենց հիւանդոցին մէջ ռումբ կ'իյնայ։ Ճաքոնցիք իսկոյն այդ կողմին վրայ դադրեցուցին ռմբակոծութիւնը։ Բորք Արթուրի առջեւ ինկող Ճաքոնցի սպաներուն մեծագոյն մասին Միքատոն յետ մահու պատուանշաններ, պատիւներ շնորհեց։ Եւրոպայի մէջ թերեւս տարօրինակ երեւի այս սովորութիւնը, բայց մեծ կարեւորութիւն ունի Ճաքոնի համար, ուր ա՛նքան մեծ է ընտանիքի պաշտամունքը։ Բարձր դասուն պատկանող մէն մի Ճաքոնցի գոց գիտէ իր ցեղին ամբողջ պատմութիւնը մինչեւ անոր հիմնադիրը և նախահայրը։ Իր պապերուն անունները իրենց տիպարներով տարձանագրուած են տախտակի մը վրայ, և ասոնք մէջ յատուկ խորան մը կայ անոնց նուիրուած։ Հանգուցեալներուն ուրուականները իրրեւ թերեմի կը հրաստակեն ապագայ ցեղին օգնելու վրայ։ Ճաքոնցին չատ գէշ դատաստան մը կը կազմէ մարդու մը վրայ, որ իր ցեղին պատմութիւնը չի գիտեր։ Կը նմանցնէ զայն չունի մը կամ կատուի մը, որոնց ընտանիքը պատմութիւն չունի։

Ազանի Շիմպուն Ճաքոնական Թերթը Շանոյի վրայ գտնուող Ճաքոնցի սպայի մը նամակը կը հրատարակէ որուն մէջ ասան կը պատմէ հետեւեալ չտեսկան դէպքը։ Ճաքոնցիք կը փախչէին Բորք Արթուրի անկումը իմացնել Ռուսերուն։ Երկու սպաներ, երկու զինուորներու ընկերակցութեամբ՝ իրենք ստանձնեցին այդ լուրը Ռուսերուն հաղորդելու պաշտօնը։ Զի նստելով յառաջացան դէպի Թշնամի յառաջապահները, նամակը ուղղակի անոնց ձեռքը տալու համար և ոչ թէ կէս ճամբան կեցի մը վրայ ձգել զայն, ինչպէս մինչեւ հիմա կ'ըլլար ուրիշ առիթներով։ Դէպի Թշնամին այսքան մօտաւորութիւն մը կրնար վտանգաւոր ըլլալ։ սակայն և այնպէս փոքրիկ խումբը ձիերնին առաջ կը քշէին աներկիւղ։ Հազար մէթրը հեռաւէն սկսան ճերմակ թաշկինակներու նոր նշանի մը վրայ, կարծելով թէ անձնատուր ըլլալ կ'ուզեն, նշան ըրին զէնքնչէց ըլլալ։ Ճաքոնցիք այդ նշանին կարեւորութիւն չտուին, այլ ձիերնին քշեցին մինչեւ բերան բերան գալու ասպիսան։ Իրենց հետ տարած էին քանի մը լիւ գինի, և քանի մը տուփ սիկարէթ, որոնց վրայ խօշոր գրերով արձանագրուած էր.— Վաղը ձեր Մնդեան Ճրագալոյցի օրն է, ձեզի դէմ բնաւ յարձակում պիտի չընենք, եթէ դուք չընէք։ Խնեցէ՛ք և ծխեցէք ուրախութեամբ, անոյշ ըլլա՛ յ» Առաջին անգամ Ռուսք չտեսնելու նուէրը ընդունիլ, բայց երբ արձանագրութիւնը տեսան, իրենց վարմունքը փոխեցին և Ճաքոնցիներուն ողջոյն տուին իսրաէ։ Ասոր վրայ Ճաքոնցի պատուիրակները նամակը անոնց յանձնեցին, և պատմեցին Բորք Արթուրի անձնատուութիւնը և զօրավար Սթէսսէլի հայրենիք վերադարձը։ Վերջապէս չորս հոգին ողջ առողջ դարձան Ճաքոնական բանակատեղին։

Գարատաճանաչութեան ուրիշ տարօրինակ բան մըն ալ կը պատմուի։ Օգոստոս 9ին ի վեր, երբ Ճաքոնական հեծելազօրաց տասնապետ Ազաքա Նուս գտաւ, ընկերակցութեամբ երկու ձիաւորներու, Եանկի եւ Թանի, մինչեւ Մաթօշանի մօտերը պահակի պաշտօն կատարեց, յանկարծ յարձակում կը բերեցին և սաստիկ կերպով նշաւակ եղան հրձգութեան։ Ազաքի ձին խոցուեցաւ և ուժգին գետինը նետուեցաւ, մինչ իր երկու ընկերները զարմանալի արիութեամբ վազեցին օգնութիւն փնտռելու։ Երբ քիչ վերջը նոր զօրքերով նոյն տեղը հասան, Ազաքան այլ ևս չէր տեսնուեր, և անոր վրայ գտնուած կարեւոր քարտէսներուն հետքը անգամ չգտան հակառակ երկար բարակ փնտռտուքներու։ Ա՛լ իրենց համար տարակոյս չկար որ քարտէսները Թշնամիին ձեռքը ինկած էին, և տասնապետը ժամանակ չէր ունեցած փճացնելու զանոնք։ Տասը օր եռքը նոյն զօրագունդէն ուրիշ խումբ մը նոյն տեղը գնաց, և յանկարծ գետինը աւազին վրայ տեսաւ Թուղթեր։ Աւազին վրայէն վերցուցին զանոնք,— արիւնաներկ քարտէսներն էին զորոնք խեղճ Ազաքա իր վերջին չունչին առեն թուրովը աւազին մէջ թաղած էր։ Հիմա իլեալ քարտէսները փառաւոր յիշատակ մը մնացած են նոյն զօրագունդին ձեռքը։

Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ

Մարս 21

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ»ի Մարս 21ի եմբագրականէն

Իրազեկ աղբիւրէ հիմա հաստատուեցաւ այն լուրը թէ Զարը Մանչուրիոյ առաջին զօրաքանակին հրամատար անուանած է Բուրօքաթքին, Ռուսիոյ ծովային և ցամաքային Մ. Արեւելեան զօրութեանց նախորդ վերին հրամատարը։ Եւրոպայի զինուորական շրջանակներուն մէջ տակաւ տարակոյսը մի՛չ տարակոյս կը մնայ, որովհետեւ այդպիսի դէպք մը գրեթէ անկարելի էր թուի արեւմտեան Եւրոպայի զինուորական գործերուն մէջ։ Բարձրատիճան զինուորականը այսպէս իր երբեմնի ստորակարգ սպային հրամատարութեան տակ կը մտնէ ա՛յսքան անակնկալ և յանկարծական եղանակաւ։ Բայց անուշա ա՛նպիսի հրամատարի մը ծառայութենէն այսուհետեւ մեծ բան մը չի սպասուիր, երբ աստիճանով փոքր սպայ մը աւելի բարձր պաշտօնի մը կը հասնի։

Բուրօքաթքին իրրեւ վերին հրամատար բախտ չունեցաւ։ Իր հրամանին տակ ռուսական բանակը վճռական պարտութիւն մը կրեց։ Քանի որ թշնամի բանակներուն հիշդ թիւը ստուգուին ծանօթ չէ, կարելի չէ այժմէն վերջնական դատաստան մը ընել Բուրօքաթքինի հրամատարութեան վերայ, յայտարարելով թէ յանցաւորը ինքն է։ Բուն խնդիրը սա՛պէս կրնանք բանաձեւել ու Մուքդէնի ճակատամարտին պատասխանատուն կա՛մ ինք էր կամ ոչ։ Եթէ ինք էր պատասխանատուն, հետեւաբար ա՛նքան բազմաթիւ զօրքերու հրամատարութիւնը վարելու կարող մարդը չէր, քանի որ փոքր կռիւներու մէջ ալ — մինչեւ Լիաօեանկի կռիւը — վերին հրամատարի մը վայելուչ տաղանդ ցոյց չտուաւ, բացի վարպետորդի նահանջներէ, և պատգային ալ իրրեւ պարզ զօրաքանակի հրամատար կարելի չէ անոր վերայ մեծ յոյսեր դնել։ Իսկ եթէ ընդհակառակը իր հրամատարութիւնը չէր պատճառը Մուքդէնի ողբերգին, այլ ուրիշ պարագաներ, ա՛յն ատեն կ'արդարանայ Բուրօքաթքին, և փոխ մը չի կենար զայն պաշտօնանկ ընելու վերին հրամատարութենէն, որովհետեւ իր գործունէութենէն և ճարպիկութենէն պէտք է վերագրել նահանջը, որ փճացընող պարտութենէ մը փրկեց գոնէ ռուսական բանակը։

Մէկ յայտնութիւն մը միայն կրնայ արուիլ Բուրօքաթքինը վերին հրամատարութենէն հրաժարեցնելուն և զօրաքանակի մը հրամատար անուանուելուն համար։ Զորոյցին նայելով, զօրավար Լիենէվիչի ուժամանակեայ կերպով միայն յանձնուած է վերին հրամատարութիւնը։ Անուշա նահանջը պիտի առնէ տարի մինչեւ որոշուած տեղը, և յետոյ ինք Խարպինէն Վլատիվոսթոք պիտի երթայ, ինչպէս կը կարծուի։ Տարակոյս չկայ թէ այս Պատերազմին ընթացքին մէջ բերդաքաղաքը կարեւոր դեր մը պիտի խաղայ իրրեւ գործողութեանց տարկայ մը Ճաքոնցիներուն ձեռքը, և ո՞վ կրնայ ձեռնհասօրէն վարել Վլատիվոսթոքի պաշտպանութեան գործը, եթէ ոչ ա՛յն հմբաւաւոր զօրավարը, որ այդ բերդաքաղաքին ամրութիւնները շինեց, հակեց անոնց վրայ — Լիենէվիչ։ Բանակին վերին հրամատարութիւնը, ինչպէս նարէն կ'ըսուի, իրօք պիտի յանձնուի Մեծ-Դքսական ընտանիքին մէկ անդամին։ Ասով անուշա վերջ պիտի գտնէ ռուս բանակին հրամատարներու միջեւ գտնուած մրցակցութիւնը, որուն առաջին օրինակը տաւ զօրավար Կրիբէնպէրկ։ Մեծ-Դուքսի մը վերին հրամատարութեան տակ Բուրօքաթքին կրնայ ստանձնել զօրաքանակի մը հրամատարութիւնը, առանց իր արժանապատուութիւնը վիրաւորուած զգալու։ Առաջին բանակը արեւելեան ֆրէնթի վրայ պիտի հրամատուի նարէ, և պիտի զեռեզուի Քիրիթի առջեւ։

Բայց Բուրօքաթքին առայժմ Բեթերսպուրգ պիտի գայ՝ ընտրուելիք վերին հրամատարին հարկ եղած տեղեկութիւնները տալու, և յետոյ պիտի ստանձնէ առաջին բանակին հրամատարութիւնը։ Եթէ այս ենթադրութիւնը կատարուի, այն ատեն տարակոյս չի մնար թէ մինչեւ հիմակուան պարտութիւնները հրամատարութեան չեն վերաբերիր, այլ անոնց պատճառները պէտք է փնտռել նիւթական տարրերուն մէջ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԹԵՒԻՆ ՄԵՐ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ՄՈՒԿԴԷՆԻ ԱՌՋԵՒ

Նոր մանրամասնութիւններ

Օքսի բանակին կեդրոնն Ի թէրի Թղթակիցը հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կուտայ մարտ 13 թուով.— Ճաքոնական ձախ թեւին պաշարողական չարժումը թերեւս իր տեսակին մէջ ամէնէն մեծ գործողութիւն է։ Օքսի բանակը 30 մղոն գետինի մը վրայ պարտաւոր էր հակողութիւն ընել, և ճամբուն մէն մի մասնաչափ տեղին վրայ կռուիլ։ Զախին վրայ կը հակէր զօրավար Նոկիի բանակը, 45 մղոն գետինի մը տարածութեամբ։ Մուքդէնի վրայ յաջողացութեան ամբողջ գաղտնիքը սա՛ իրողութեան վրայ կը կայանար — թէ արգեօք ձախ բանակը պիտի կրնա՞ր իրեն յանձնուած պաշտօնը կատարել։

Զօրավար Օքսի ինք հասեմատաբար քիչ զօրքերով բազմաթիւ ռուսական բանակի մը դէմ կը գտնուէր, որուն պաշտօնն էր պահպանել ռուս գլխաւոր գօնդերուն նահանջը, մինչեւ Նոկիի բանակը պարտաւորուած էր այդ նահանջին դէմ ելնել։ Բորք Արթուրի հինաւուրց քաջամարտիկ զինուորները ծանր աշխատութիւն մը ունէին, բայց քիչ ընդդիմութեան պատահեցան. Մուքդէնի հիւսիսային կողմը երկաթուղին խորտակեցին։ Այս կէտին վրայ թէ՛ հակողութիւն պիտի ընէին և թէ միեւնոյն ժամանակ նահանջող Ռուսերուն ճամբան պիտի կտրէին։

Տաժանելի կռիւներէն վերջ Ռուսք պարտաւորուեցան ետ քաշուիլ, մինչ Օքսի բանակը յուսահատութեամբ կը մաքառէր առաւելակշիռ Ռուսերուն դէմ, ոչ. ամբողջ պատնիշաւորած էր գիւղերուն մէջ անկիւն մը Հունի և երկաթուղիին հիւսիսային կողմը։ Հասաւ տագնապալից և վճռական վայրկեանը, Մարտ 10ի գիշերը. երբ Նոկի Օքսի օգնութեան հասաւ դիմադրելու համար Ռուսերուն կատաղի յարձակումներուն։ Ռուսք իրենք իրենցմէ դուրս ելած էին։ Այս միջոցին Օքսի բանակը անհաւանակալելի կռիւներու մէջ փոթթուած էր. և քանի մը ժամեր ա՛նպէս կը թուէր թէ ամբողջ այս ճաքոնական չարժումը իրրեւ ելած ճակատամարտ մը պիտի ըլլայ։ Երբ Ռուսք ալ կողին հարաւային կողմը ճեղքեցին Նոկիի բանակը, արդիւնքը մեր վերը ըսածը պիտի ըլլար։ Օքսի ևս ինք իրմէ դուրս ելած բան դիպուածի կը կուտէր յուսահատաբար։ Իր մէկ զօրաբաժինը հիւսիս դրկեց Նոկին զօրացնելու համար, և ինք իր մնացեալ զօրքերով յուսահատ յարձակում մը բրաւ ռուսական ձախակողմին դէմ։ Հազարներ կորսնցուց, և տակա՛ն չէր կրնար ճեղքել ռուսական գիծը։ Ռուսք կորովի հակայարձակում մը բրին, և փորձեցին ճեղքել հակառակորդին ճակատը, բայց ի զուր։

Դէմն այս մասին երկանքը մոլեգնած կռիւը ամբողջ այս Պատերազմին ամէնէն սոսկալին և արիւնռուչն էր։ Զօրավար Օքսի 15,000է աւելի մարդ կորսնցուց. և ռուսական կորուստները ա՛լ աւելի ծանր էին։ Ճաքոնցիք թէեւ չատ մը կէտերու վրայ ետ քշուած, բայց տակաւին փիճակի էին անխոռոպտելու իրենց գիծը, և արգիլելու որ Ռուսք չճեղքեն զայն։ Բայց Նոկի Օքսի կողմէ իրեն դրկուած օժանդակ զօրաբաժինին շնորհիւ ո՛չ միայն ամբողջ պահեց իր գիծը, այլ կրկին գրաւեց երկաթուղին։ Այս երկու բանակներուն. Օքսի և Նոկիի, չնորհակալ ըլլալու են Ճաքոնցիք որ Ճաքոնական յաջականեալը կորսուաբեր պարտութեան մը չվերածուեցաւ, և ճակատամարտին ա՛նքան զոհողութիւնները ի դերեւ չելան։ Այս ճգնաժամի օրերուն մէջ Օքսի զօրքերուն ցոյց տուած ընդդիմութիւնը պատերազմական պատմութեան տարեգրութեանց մէջ պիտի յիշուի իրրեւ ամէնէն դիւցազնական կռիւը։

Հազարաւոր կեանքեր զոհուեցան, ապահովելու համար դիրք մը, որ սոսկալի ազէտ մը արգիլէր։ Այս պատեհութեամբ Օքսի բանակը ամենամեծ յարգանքի և պատիւի արժանացաւ իր փայլուն քաջարութեանց շնորհիւ, ա՛յն է՝ Մարէշալ Օեամա գրաւոր պէս գոլեստ կարդաց, ինչ որ ճաքոնական բանակին մէջ ամէնէն մեծ վարձատրութիւնն է։

ՃԱՔՈՆ ԵՒ ՓԻԼԻՊՊԵԱՆՔ

Ցանկարծ Ամերիկայի մէջ օրուան խնդիր եղաւ Ճաքոնցիներուն կողմէ Փիլիպպէան կղզեխումբին գրաւման խնդիրը։ Ոմանք կարծիք կը յայտնեն թէ Ամերիկացիք պէտք է փութան կղզիները Ճաքոնի ձախել, խնդիր չհանելու համար։ Անցեալ օր ամերիկեան Ներկայացուցիչ մէջ ասիկա խնդիր եղաւ, և մեծամասնութիւնը ասերը թոթվեց, կարեւորութիւն չտալով։ Այսու հանդերձ Ուաշինկթընի արտաքին գործոց Պաշտօնարանին մէջ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Ճաքոնի այսպէս անակնկալ կերպով Մեծ Տէրութեան մը կարգը անցնիլը։ Երբ Ամերիկացիք այդ կղզեխումբը Սպանիայէն առին, ոչ մէկ ամերիկեան նախարար միաբերան կ'անցընէր թէ օր մը սանակ խնդիր պիտի ծագի։ Այն պարագային, թերեւս Ամերիկացիք Սպանիոյ հետ գործը ծայրին չանէին։ Հիմա պիտի աշխատին զօրաւոր նաւատորմիղ մը և մեծ բանակ մը պահել։

Այս խնդրոյն վրայ Ուաշինկթընի ճաքոնական դեսպանը յայտարարեց թէ Ճաքոն մտադիր չէ Փիլիպպինները իւրացնել։ Ընդհակառակն բարեկամութեամբ կ'ուզէ ապրիլ Ամերիկայի հետ, և անոր մեծութիւնին համեմատ յառաջանալ Քորէայի եւ Չինատանի բարեկարգութեան խնդիրը։ Ամերիկա «Դեղին վտանգ»է վախնալիք տեղ չունի, ըսաւ դեսպանը։

ԿՈՎԿԱՍ. — Պաքուի գաւառապետ Նագաշիցէ պաշտօնանկ եղաւ և անոր տեղ Պաքուի գաւառապետ և զօրաց հրամատար կարգուեցաւ իշխան Ամիլախվարի զօրավարը, որ Տփղիսէն անցեալները հոն ղրկուած էր տեղային անտեսական կացութիւնը քննելու։

*** Տոն գետին վրայ Ռոստով քաղաքն անտեսական արդի կացութիւնը քննելու համար յատուկ պաշտօնեաներ ղրկուեր են կուսակալութեան կողմէ։

*** Բեմերսպուրգի Վէսդնիք նորոքի կարեւոր թերթը մանրամասն և ապացուցական յօդուած մը հրատարակելով, խստիւ կը քննադատէ կալիֆին իշխանին 8 տարուան պաշտօնավարութիւնը Կովկասի մէջ. ուր, կ'ըսէ, փոխադարձ կիրքեր գրգռեց Վէրիշչոյի նման անշնորհ գրգռներու երես տուաւ, զանազան տարրերը գժտեցուց, և անխորտ տպաւորութիւններ միայն թողուց իր ետեւը։

*** Պաքուի նաւթատէրներու տարեկան ժողովին մասուցուած հաշուեսկզբէն կ'երեւի թէ այս մէկ քանի ամիսներուն մէջ նաւթի արտադրութիւնը սովորականէն 60 միլիոն բոթ պակաս եղած է տիրող անտեսական կացութեան պատճառաւ։ Քարիւղի գիները քիչ մը աւելի կ'իյնայ. եթէ արտադրութիւնը սովորականին պէս ըլլար։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆՏՈՆ, 22 մարտ. — Ճաքոնցիներուն կողմէ Բայեուանի գրաւումով կը դադրի հալածողական չարժումը։ Ռազմագիտական տեսակէտով ոչ մէկ կարեւոր դիրք մնացած է մինչեւ Խարպին։ Զօր. Լինէվիչ յարձակողական պիտի սկսի Խարպինի հարաւակողմը։ Այս պայմաններուն մէջ Ճաքոնցիներուն զինուորական չարժումը դէպի հիւսիս, առժամեայ դադար մը պիտի կրէ։ Խարպինէն Սեճբրը Նիւզի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ քաղաքին մէջ սով կը տիրէ։ Գրեթէ բնաւ ալիւր և ցորեն մնացած չէ, որովհետեւ բոլոր պաշարները երկու ամիսէ ի վեր Մուքդէն զրկուեցան և հոգ չարուեցաւ որ անոնց տեղ նոր պաշար դիզուի Խարպինի մէջ, քանի որ յոյս չկար որ այսքան մարդ պիտի խճողուէր յանկարծ քաղաքին մէջ։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԳ. — (Պաշտօնական)։ — Կայսերական հրամանով Զօր. Բուրօքաթքին հրամատար անուանուեցաւ Մանչուրիոյ Ա. զօրաբանակին։

— Սպարապետ Լինէվիչ կը հեռագրէ Կայսեր ամսոյս 21 թուով.— «Երէկ, մեր յառաջապահներուն առջեւ երեւցան Ճաքոնական հեծելազօրքեր։ Հեծելազօրքերուն եռեւէն կուգային հետեւակազօրքեր։ Ճաքոնցիք կանգ առին Մաշանդայ գետին մէջ»։

— Բեթերսպուրգի Հեռագրական Գործակալութիւնը կ'իմանայ թէ Ճաքոնցիք դեռ չեն գրաւած Բայեուանը։

ԼՈՆՏՈՆ. — Կուդուլինկէ կը հեռագրուի Ռիթէրի. — Զօր. Բուրօքաթքին հոս հասաւ, և ծափերով ընդունուեցաւ։ Ռուս բանակը չորս օր հանգիստ առնելէ վերջ Թիլինկի (?) մէջ, չարունակեց նահանջել կանոնաւորութեամբ դէպի հիւսիս։ Ճաքոնցիք այնքան փութով և ուժգնութեամբ չեն հալածեր Ռուսերը։

— Թոքիոյէ կը հեռագրուի Ռիւթէլի. — Ռուս վերջապահները Բայեուանէ դէպի հիւսիս 20 մղոն հեռու կը գտնուին։ Ճաքոնցի յառաջապահները մօտէն կը սեղմեն զիրենք։ Ռուսք դէպի Քիրին և Զանկդուն կը նահանջեն երեք մեծ ճամբաներէ։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԳ. — Ֆիրենկայէ կը հեռագրուի Բեթերսպուրգի հեռագրական Գործակալութեան. — «Ճաքոնցիք ռուս բանակին Մուքդէնէ նահանջած պահուն ո՛չ մէկ օտար զինուորական դիտորդ թոյլատրուեցաւ հետեւիլ։ Ասոնց մէջ գտնուող Ռուսերուն ճամբան պիտի կտրէին։ Ռուսերուն մէջ ամենամեծ տարբերութիւնը կայ։ Ինչպէս կը թուի Ռուսերուն մէջ ամենամեծ տարբերութիւնը կայ։ Ինչպէս կը թուի Ռուսերուն մէջ ամենամեծ տարբերութիւնը կայ։ Ինչպէս կը թուի

ուորական կցորդ գերի ինկաւ Ճաքոնցիներուն ձեռքը։ Բոլոր օտար զինուորական կցորդները կը գտնուին կուսուրական կցորդները կը գտնուին կուսուրինկի մէջ։» Նոյն հեռագիրը կ'ըսէ նաեւ. — «Ա. բանակը բնաւ թնդանօթ կորուսած չէ, ընդհակառակը, 7 փոքր թնդանօթ գրաւած է Ճաքոնցիներէն և մէկ քանի հարիւր հոգի գերի առած է անոնց մէջ։ Ռուս զինուորները լաւ նեղուած են չարունակ նահանջելով, բայց նահանջը կանոնաւորապէս կը կատարուի առաջուց ուս զօրաց կողմէ լեռներու մէջ բացուած ճամբաներէ։»

ԼՈՆՏՈՆ. (Պատմական). — Լոնտոնի ճաքոնական դեսպանատունը հեռեւեալ զեկոյցը հրատարակեց.—«Հակառակ Բեռերպուրկէ տրուած հերքումներուն, Լոնտոնի ճաքոնական դեսպան դեր կոմս Հայաշի կը հաստատէ թէ Մ. Վիդդէ անցած Յուլիսին խնդրեց իրմէ որ տեսակցութիւն մը ունենայ, և քննեն թէ ինչ պայմաններով Ռուսիա և Ճաքոն կրնան հաշուութիւն կնքել։ Բայց Մ. Վիդդէ չդրկեցաւ իր առաջարկը, և խնդիրը ոչախ մնաց։ Դեր կոմս Հայաշի բացատրակապէս կը պնդէ իր յայտարարութեանց ճշդութեան վրայ »

ԲԱՐԻԶ. — Բարիզի ճաքոնական դեսպանատունը կը հաղորդէ թէ թշնամին հալածող ճաքոնցի յառաջապահները հասան Ռուսերուն Ֆանկուանգուի մէջ և կռուելով անոնց հետ գրաւեցին քաղաքը։

—Բեռլինէն կը հեռագրուի էնՏԾorմասիօնի թէ Մ. Արեւելքի ուս զօրաց սպարապետ Մեծ-Դուքս Նիքոլա Նիքոլայեվիչ յառաջիկայ շաբաթ Մանչուրիա պիտի մեկնի։

Վիեննա.— Թոքիոյէ կը հեռագրուի Հավասի թէ ռուսական Միջերկրական յաղթանակը հասան Ռուսերուն Ֆանկուանգուի մէջ և կռուելով անոնց հետ գրաւեցին քաղաքը։

—Բեռլինէն կը հեռագրուի էնՏԾorմասիօնի թէ Մ. Արեւելքի ուս զօրաց սպարապետ Մեծ-Դուքս Նիքոլա Նիքոլայեվիչ յառաջիկայ շաբաթ Մանչուրիա պիտի մեկնի։

ԼՈՆՏՈՆ.— Թանգերէ կը հեռագրուի ՍբաՆեwարsի թէ մեծ խանդավառութիւն կը տիրէ մանաւանդ բնիկներուն մէջ. Վիլհելմ կայսեր ուսանելու այցելութեան համար։ Մարօքի ելմական պաշտօնատունը 16,000 ռազմ յատկացուց գերման վեհապետին ընդունելութեան համար։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Ս. ԳԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՐԸ այսօր Սկիւտար պիտի երթայ տեղւոյն Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ քարոզելու և վարժարանները այցելելու համար։

ԲԵՐԱՑԻ Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետ Վահ. Ռուպէն էֆ. Եաղճեանի նախաձեռնութեամբ, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին Խաչկալը պիտի նորոգուի Կաթողիկէի ձեւով և պիտի սկսեցուի։ Վահ. Ռուպէն էֆ. Եաղճեան անցեալ շաբաթ Սկիւտար երթալով ալեքի անյուց Եէնի Մահալլէի կաթուղիկէին դիրքն ու ձեւը, որուն հիմ նմանը պիտի շինուի։

ՄԱՐԱՇԷՆ խնդրուած է որ վիճակին գործոց կարգադրութեան համար հրամայուի Տ. Փառէն վրդ.ի, փութով Մարաշ երթալ։ Պատրիարքարանը հեռագրաւ հրամայեց Փառէն վրդ.ի իր պաշտօնատեղին մեկնիլ։

ԱՄԵՆԱՑՆ Հայոց Ս. Հայրապետը այժմ Տփղիս կը մնայ թեմական առանձին խնդիրներու կարգադրութեան համար։ Ն. Ս. Օծութիւն ընդունեց ուրիշ հասարակութեանց հոգեւոր պետերուն այցելութիւնները, և փոխադարձաբար այցելեց անոնց։

—Տփղիսի Առաջնորդ Տ. Գարեգին Եպ. Սաթունեանց, որ Ս. Հայրապետին հրամանով Պաթում ղրկուած էր տեղւոյն թեմական գործերու կարգադրութեան համար Տփղիս դարձաւ։

ԱԶԳ. ՀԻԱՆԴՈՒՆՈՑԻ 1904 տարւոյ մասնակցութեան հաշիւները մատուցուած են Պատրիարքարան վաւերացուելու համար։

ՀԱՆԴՈՒՅԵԱԼ Կուլիկեան Օակոբ էֆ.ի ժառանգորդները Պաֆրայի եկեղեցիին ուսեցած պահանջքին մնացորդը յանձն առած են նուիրել և հետեւաբար խնդրած են որ այս զոհողութեան փոխարէն տարին մէկ անգամ Պաֆրայի եկեղեցիին մէջ Ս. Օակոբայ անուն օրը յատուկ Պատարագ և պաշտօն կատարուի հանգուցեալին հոգւոյն համար։

ԳԱՐԹԱԼԻ Թաղ. Խորհուրդը, ինչպէս գրած էինք, նկատելով որ գիւղին գերեզմանատունը չէր ապատուած Աստուած պատով մը՝ աղտեղութեանց վայր մը դարձած է, մտադիր է գերեզմանատունը պատով մը շրջապատել և ասոր համար նուիրահաւաքութեան հրաման խնդրած է Պատրիարքարանէն։

ՀԱՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ աշխատասէր մը, Թօմանոս Սէաէֆեան լուռ վերջաւորութիւնով մը փակեց իր կեանքը՝ 60—65 տարեկան հասակին մէջ։ Հանգուցեալը 70ական թուականներուն բաւական կարեւոր բեմական գործունէութիւն մը ունեցած է։ Բնիկ Խասգիւղցի էր և Ներսէսեան վարժարանին մէջ կրթուած։ Իր յուշարար մնած է բեմական ասպարէզը և յետոյ այն ժամանակուան թատերագրութեան հասանքէն մղուած, ինք ալ մէկ քանի թատերգութիւններ գրած է որոնք գնահատուած են զրական քննադատներէ։ Իր գործերը անտիպ մնացած են։ Բաւական տարիներ ուսուցչութիւն ալ ըրած է և վերջերս քարեկամներու նպաստովը կ'ապրէր։ Այսպէս Պէրպէրեան էֆ. նշնաւոր այս վաստակաւորին վրայ, գիշերային հսկոյի պաշտօն յանձնած էր ասոր իր դպրոցին մէջ։ Այս օրերս Սէաէֆեան հիւանդացած ըլլալով երկուշաբթի օր մեռաւ և թաղուեցաւ Բերայի Ազգ. գերեզմանատան մէջ։

ԳԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ հրամանաւ և Գուլգունճուքի Թաղ. Խորհուրդին խնդրանքովը Սկիւտար Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Քարոզիչ Տ. Ներսէս վրդ. Դանիէլեան Մեծ պահքի Ուրբաթ օրերը պիտի քարոզէ տեղւոյն եկեղեցիին մէջ։

ԽԻԶԱՆի (Պիթիս) Տ. Մկրտիչ քհ. Նախչեւանը վախճանած է 85 տարեկան հասակին մէջ։ Օծման և թաղման հանդէսները կատարած է Առաջնորդ Տ. Եղնիկ Ծ. Վրդ. և մարմինը ամփոփուած է Կարմրակի եկեղեցիին պարտէզին մէջ։ Թաղման ներկայ գտնուած են քաղաքին բոլոր քահանաները։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐի առաջնորդ Տ. Եղեկիէլ Ծ. Վրդ. Մուշ ուղեւորած է վիճակին եկեղեց. և կրթ. գործերը կարգադրելու համար։

ՌՈՏՈՍԹՈՅԻ Ս. Թագաւոր եկեղեց.ոյ Թաղ. Խորհրդոյ Ատենապետ Ռուբէն էֆ. Փափազեան և Ատենադպիր Գ. էֆ. Զաքարեան նամակ մը գրելով Մարգարեթեան, կ'ըսեն թէ, իրենց վարժարանին մէջ ոչ է անկարգութիւն կամ անվայել արարք չէ պատահած, այլ պարզապէս զրպարտութիւն և յերիւրանք են բուսածները։

Այս կարգի հերքմագիրները իրենց այժմէութիւնը կորսնցուցած են այլեւս քանի որ անխուսափելի դարձած են անանք և ոչ է բաղաքի մը անմիջապէս ետք կը հասնին փութոյ պնդութեամբ։ մնաց որ ամբաստանող Օրիորդն ալ չըսեր թէ դպրոցին մէջ անկարգութիւն պատահած է. անոր նկարագրած գայթակղալից արարքները, ծովեղերեայ Առաջնորդարանին մէջ տեղի ունեցած են, մէկ քանի ուսուցչուհիներու և Տասուչին միջնորդութեամբը։

Հերքմագիր ղրկելէ աւելի լաւ գործ մը կ'ընեն Ռոտոսթոյի Թաղական Խորհրդոյ անդամները եթէ լաւ հսկողութիւն ընեն դպրոցին վրայ և չթոյլատրեն որ լկտիութեան թատերանդանայ ազգ կրթական վայրը։

ՍՏԱՑԱՆՔ Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան 1903 տարւոյ Տեղեկագիրը, որուն մէջ մանրամասն տեղեկ թիւններ կան Հիւանդանոցի ամէն բաժանմունքներուն և գործառնութեանց վրայ։ Հոգաբարձութիւնը 1903 տարւոյ մէջ ալ յաջողեցաւ ծրագրեալ բարեփոխութեանց շարքէն մաս մը իրականացնել իր նիւթական միջոցներուն ներած չափով, և մնացեալ բարեփոխութիւնները ձգեց յառաջիկային, որոնց մէջ յիշենք մասնաւորապէս Հիւանդանոցի Գ. թեւին շինութիւնը, որ կարելի չեղաւ ի գլուխ հանել այս շրջանին մէջ։ Հիւանդանոցը տարուէ տարի զգալի բարելաւութիւն մը կը կրէ, թէեւ հոն դիմող հիւանդներուն թիւը յարաճուն վիճակ մը առած է։ 1903ի մէջ Հիւանդանոց մտած են 1419 հոգի, որոնցմէ 1345ը մեկնած են։ Մահերու միջին թիւն է արանց համար 14.38%. իսկ կանանց համար 14.71։ Վիրաբուժական բաժին մէջ ընդունուած են 583 հիւանդներ, որոնց 1է 393ը՝ բժշկուած, և 37ը մեռած են։ Տօնդ. Մոնսէրիի բաժնին մէջ ընդունուած են 28 այրեր և 15 կիներ։ Մահերու թիւը միջին հաշուով եղած է 14.16%. Հիւանդանոցի ընդհ. կալուածոց արժէքն է 1,492.815 ղրշ. և զանազաններէ կը պանջէ 2 միլիոն 675,085 ղրշ.։ Զանազաններու պարտի 553,097 ղրշ. և ներկայ դրամագլուխն է 4,640,133 ղրշ.։ Արհեստանոցի և Որբանոցի վրայ աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններ պիտի տանք։

ՌՈՏՈՍԹՈՅԻ փաստաբաններէն Թովմաս էֆ. Տէր Սահակեան, «Միլլաթի հուքուքը մէվզուայի Օսմանիյէ» անուն Թուրքերէն գիրք մը հեղինակած է որ կը պարունակէ իրաւագիտական սկզբունքներ և ամէն անհատի համար կարեւոր ու պիտանի ծանօթութիւններ։ Այս գործը որ պատրաստած է կաղմ. կանոնագրին և Ուսումն. Խորհրդոյ կրթական ծրագրին համաձայն, յատկապէս պատրաստուած է Ազգ. վարժարաններուն մէջ գործածուելու համար։ Գրքին հեղինակը Թովմաս էֆ. Նպաստից Ճանաչաժողովին պիտի յատկացնէ իր գրքին հասոյթին %ին։

35ը։ Թովմաս էֆ. Տէր Սահակեան Ս. Պատրիարք Հօր ներկայացաւ երկ։

ԿԵՑՎԷ ԱԳՀԻՍԱՐԻ Թաղ. Խորհուրդը նամակ մը ուղղելով մեզ, պաշտօնապէս կը հերքէ թղթակցի մը այն յայտարարութիւնները որոնց յով ամբաստանուած էր ինք։ Իրբեւ հաշուեհսոյս, և դատաւորուած էր տեղւոյն Տ. Ներսէս քահանայ։ Թաղ. Խորհուրդը կ'ըսէ թէ ի՛նքը երբեք չը խաւսափիր հաշուետուութենէ եւ պատրաստ է իր հաշիւները ներկայացնել Առաջնորդարանին կամ Պատրիարքարանի կողմէ կարգուած քննիչ յանձնաժողովի մը։ Տ. Ներսէս Հայր ամբողջ ժողովուրդին համակրանքին արժանացած բարի եկեղեցական մըն է որ իր հօրին ամէն խնամք կ'ընծայէ եւ հեռու է բոլորովին թղթակցին զրպարտութիւններէն։

ԳՈՀՈՒԹԵԱՄԲ կը ծանուցանենք թէ դեղագործ Ա. Գալշեան էֆ. Պոռուի Արուեստանոցէն մէկայլ ստացած է իր դեղագործական պատրաստութեանց համար։

ՄԱԳՐԻԳԻՒՂԷ կը գրեն թէ Դրպրաց դասու անդամներէն մին, որ ժամանակէ մը ի վեր հակառակութիւն ունի եղեր փոխ դպրապետին հետ, անցեալ օր, յետ եկեղեցւոյ աւարտման, պատեհ առիթ սեպելով կը յարձակի անոր վրայ և հայհոյանքներու տարափ մը վերջը կ'սկսի ապտակներու տարափը։ Բարեբախտաբար պատարագիչ քահանային միջամտութեամբը վերջ կը դնէ քանկոծութեան այս ցաւալի տեսարանը։

ՀԱՑ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆՆԵՐԷՆ.— Զատկի առթիւ Ս. Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցւոյն Դպրաց Դասին համար ըզգեստներ և կօշիկներ կը պատրաստուին շնորհիւ մեծաւոր Հ. Պագչեան Մ. Վ.ին և Թաղ. Խորհուրդին։

—Պատրաստութիւններ կը տեսնուին այժմէն որպէսզի Աւագ Շաբաթուն եկեղեցական երգեցողութիւնները ուրիշ տարիներէ աւելի ներդաշնակ և կանոնաւոր ըլլան Ս. Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցիին մէջ։

—Այսօր Վարչական Ժողովը կը գումարուի Ս. Յակոբայ Հիւանդանոցին գործերովը զբաղելու համար։

—Ս. Յակոբայ Հիւանդանոցի Հաշուարարութիւնը մտադիր է Բանկայի չիռակ ճամբան գտնուած իր սեփական գետնին վրայ խանութներ շինել։

ԹԱՏՐՈՆՆ Ի ՊՐՈՒՍԱ

Օսմ. Տուամաթիք նոր խումբը անօրէնութեամբ Անվէտ Ֆէհիմ էֆ.ի և վարչութեամբ Պինէվէհեան էֆ.ի անցեալ ուրբաթ իրիկուն Պրուսա ժամանեց և Կիրակի գիշեր ալ Պրուսայի Թատերասէր հասարակութիւնը քաղցր անակնկալը ունեցաւ ամէն կերպով կատարեալ Թատերախումբի մը Ա. ներկայացումը վայելելու։ Առենէ մը ի վեր Պրուսացւոյս ծանօթ համակրելի դերասանները, Պինէվէհեան, Հալաեան, Անվէտ Ֆէհիմ, Շահինեան, Զօպանեան, և դերասանուհիներէն Տիկին Աղնիս, Տիկին Պինէվէհեան և Մարիա, անգամ մը եւս եկան իրենց տաղանդը փայլեցնելու Պրուսայի Թատրոնին բեմէն, ուր արդէն քանիցս ծափերու արժանացած են։

Ա. Ներկայացուած խաղը Տալիլան էր, խիստ բարոյալից խաղ մը, ուր դերասանները ու դերասանուհիները իրենց բնական շարժուձեւերով մերթ լալու ասիճան կը յուզէին և մերթ ալ կը զուարճացնէին ներկայ հոծ բազմութիւնը։ Ներկաները լարուած հետաքրքրութեամբ մինչեւ վերջը խաղին ամէն մէկ դրուագներուն կը հետեւէին։ Իսկապէս կը փափաքինք որ ինչպէս անցեալ տարի այս անգամ եւս խումբը իրեն արժանի ընդունելութիւնը և քաջալերութիւնը գտնէ։ Փորձով տեսած ենք արդէն որ Պրուսացիք գիտեն գնահատել այս տեսակ լաւ կազմակերպուած Թատերախումբերը։ Ուրեմն յառաջիկայի ընտրելի բիխեսները վայելելու յուսով կը մաղթենք որ ամէն կերպով յաջողութիւն գտնեն, որուն արդէն լիուլի արժանի են։

Մ. Կ. ԵՕՍՄԱԼԵԱՆ

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

23 Մարտ 1905

Ֆրանս. 3%/4 Français)	99	87
Բէժի (Tab. Turcz)	368	—
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	89	32
Սրկաթուղի (Lots Turcs)	134	50
Պանգ Օթթ. (Banque Ott.)	606	—
Թրանսվալ (Transvaal)	97	—

☛ Կարդալ Մանուս Փաշա, Խ. Ֆէսճեան դեղարանի Զկան իւղի ծանուցումը Դ. երեսը։

ՐԷՍՄԻ

ՆԸՇԱՆ

Տէրասաէթ Բումա կազէթալարը մուհարիրլէրինէն Իզ. Տիմիթրաքի Սօֆրօնեատի էֆ.ին խրատմաթը սատագաթքարանէսինէ պինանէն իւչիւնճի բիւթպէտէն Օսմանի.

Միժար Տարենգօ պէյին մուավինի Զիւլէքճեան էֆ.ին տէօրթունճի բիւթպէտէն Մէհիտի Նըշանը զիւանլարը ինան պույրուլմուշ ապը։

ՇԷՖԱԳԱԹ

Մէքթէպը Թրպպիէի Շահանէ ատրա նագրը ֆէրիդ սատատ. Մահմուտ Հագը բաշա հազրէթ.էրինին հարէմի ըֆֆ. Միւնիրէ հանրմ էֆ.ին իքինճի բիւթպէտէն Շէֆագաթ Նըշանը Հիւմայունը ինան պույրուլմուշ ապը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԾՈՎԱԿԱԼ ԲԻԷԹՐՈՒՍԻՒ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ. — Կայս. կոչուածը.— Երէկ մանրամասնօրէն գրեցինք Ադրիական ծովու Աւստրիական նաւատորմիղին հրամատար դերծովակալ Բիէթրուսքիի Պոլիս ժամանելը։ Նոյն իրիկուն ժամը 10½ին Պալատական կառքերով դերծովակալը և իր հետեւորդ սպաները գացին Աւստրիական դեսպանատունը։ Կայս. Թիկնապահ Թալաթ պէյ քիչ առաջ դեսպանատունն երթալով դեսպան Պ. ը Քալիչէի յանձնած էր Օսմանիէի Ա. պատուանշանը զոր Վեհ. Սուլթանը շնորհած էր դերծովակալ Բիէթրուսքիի և ուրիշ պատուանշաններ՝ միւս սպաներուն։ Եր ծովակալը և սպաները պաշտօնական համազգեստով հասան դեսպանատուն, Պ. ը Քալիչէ ձեռքովը ծովակալին կուրծքէն կախեց Օսմանիէ պատուանշանը և միւս պատուանշանները՝ սպաներուն կուրծքէն։ Ժամը 11½ին կազմուեցաւ դէպի Կայս. Պալատ թափորը։ Պալատական առաջին կարգին մէջ նստած էին դերծովակալ Բիէթրուսքի, դեսպան Պ. ը Քալիչէ, հիւրամեծար դերծովակալ Հիւանի փաշա և դեսպանատան Ա. թարգման Մ. Օթթօ։ Պալատական երկու Զավուշներ հեծեալ կը քալէին կառքին երկու կողմէն և նիզակաւոր հեծելախումբ մը կ'երթար ետեւէն։ Առաջին կառքին կը հետեւէին ուրիշ կառքեր, որոնց մէջ նստած էին Ցիկէքվար յածանաւին հրամատարը, Աւստրիական դեսպանատան բարձր պաշտօնատարները, ծովակալին հետեւորդ սպանները և ուրիշ անձնաւորութիւններ։ Թափորը Եըլտըզի Կայս. Պալատը հասնելուն զինուորական պատիւներ ընծայուեցան և Կայս. նուագախումբը Հայմատի քայլերգը եւ Աւստրիական ազգ. երգը նուագեց։ Պալատ հասնելէ քիչ ետք դերծովակալ Բիէթրուսքի և իր սպաները պատիւը ունեցան ընդունելու Վեհ. Սուլթանին կողմէ։ Աւստրիական դեսպանը Ն. Վեհափառութեան ներկայացուց Աւստրիացի ծովակալը, որ Ֆրանց-Եոզէֆ կայսեր մեծարանքները յայտնելու պաշտօնով Պոլիս եկած էր։ Վեհ. Սուլթանը իր բարձր մեծարանքները շնորհեց աւստրիացի հիւրերուն։ Ունկընդրութենէն ետք 80 հոգինոց սեղան մը տրուեցաւ։ Վեհ. Սուլթանը իր աջ կողմը ունէր աւստրիական դեսպան Պ. ը Քալիչէն և ձախ կողմը դերծովակալ Բիէթրուսքին։ Բարձր. Մեծ Եպ-ը նստած էր դեսպանին քով և սպարապետ Ռիզա փաշան ալ ծովակալին քով։ Կայսերական կոչունքին մասնակցելու պատիւը ունեցան նաեւ պալատական բոլոր աւագանին, բոլոր նախարարները, դերծովակալին հետեւորդ սպաները, դեսպանատան բարձր պաշտօնատարները, Հանրային Պարտքի Վարչութեան աւստրիական պատուիրակ Մ. ը Ժօնքօ, Լոյտ Զոնգենաւային Ընկերութեան ընդհ. անօրէն Պառոն ը Պուքովիչ, աւստրիական Թավրուզ պահականաւին հրամատարը են։ Պալատական նուագածուները ճաշի միջոցին Հայմատիէ և աւստրիական մառշերը կը նուագէին։ Արարողապետ Իպրահիմ փաշա Թարգմանի պաշտօն կը կատարէր։ Հացկերոյթը աւարտեցաւ ժամը 2ին։ Ծովակալը իր շնորհակալութիւնները մատոյց Վեհ. Սուլթանին, իր Պոլսոյ մէջ արժանացած հիւրընկալութիւններուն և կայս. մեծարանքներուն համար։ Աւստրիացի հիւրերը թէյերով և օշարակներով պատուասիրուելէ ետք ժամը 3ին մեկնեցան Եըլտըզի Կայս. Պալատէն և վերադարձան Բերա։

*** Երէկ առաւ դերծովակալ Բիէթրուսքի հիւրամեծար դերծովակալ Հիւանի փաշայի հետ իրեն արամադրելի եղած Արքունի կառքով, որուն կը հեռեւէին պալատական երկու Զավուշներ հեծեալ, պաշտօնական այցելութիւններ տուաւ Մեծ-Եպարքոս Բարձր. Ֆէրիտ փաշայի՝ Նշան Թաշի ապարանքին մէջ, Արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիգ փաշայի՝ Այասթեֆանի բնակարանին մէջ և Սպարապետ Ռիզա փաշայի՝ Պէշիկթաշի բնակարանին մէջ։ Դերծովակալը յետոյ Բերա, այցելեց դեսպանատներուն, որոնք փոխադարձ այցելութիւն տուին ծովակալին, Բերա-Բալատ երթալով։ Աւստրիական դեսպանն ալ այցելեց Բերա Բալատ։ Ծովակալը եւ սպաները ցորեկը իրենց հիւրամեծարներուն հետ ճաշեցին Բերա Բալասի մէջ։ «Ցիկէթվար» յածանաւին հրամատարը եւ սպաները երէկ, Կայս. մասնաւոր արտօնութեամբ, իրենց հիւրամեծարներուն հետ, պալատական կառքերով Գալատայ կղզին անցան եւ այցելեցին Թոփ-Դարուի Կայս. Պալատը և Կայս. Դանձարանը։ Յետոյ այցելեցին Կայս. Թանգարանը, Այա Սոֆիայի մզկիթը, Սուլթան Ահմէտի հրապարակը Մեծ Շուկան եւ ուրիշ պատմական տեղեր։

*** Երէկ դիշեր աւստրիական դեսպան Պ. ը Քալիչէ դեսպանատան որահին մէջ շքեղ հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ ծովակալ Բիէթրուսքիի և իր սպայակոյտին։ Այս հացկերոյթին ներկայ եղան նաեւ հիւրամեծար կարգուած դերծովակալ Հիւանի փաշա, դերազնդապետ Մուսթաֆա պէյ և հազարապետ Նէշիպ պէյ. աւստրիական դեսպանատան պաշտօնատարները, Թավրուզ պահականաւին հրամատարը և սպաները։

*** Դերծովակալ Բիէթրուսքի և միւս սպաները այսօր ներկայ պիտի գտնուին Սէլամլըքի արտրոդութեանց։ Գիշերը Կայս. Պալատին մէջ հացկերոյթ մը պիտի տրուի դարձեալ։

*** Լոյտ ընկերութեան ընդհ. անօրէն Պ. ը Պուքովիչ այսօր հացկերոյթ մը կուտայ Թիրոլ յոգենաւին մէջ, ի պատիւ ծովակալին և սպաներուն։

*** Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Ցիկէթվար յածանաւը Պոլիս մնացած միջոցին իր պարէնները պիտի առնայ Կայս. Անձնական Դանձուն նախարարութեան կողմէ։ Ցիկէթվար երրորդ կարգի յածանաւ մըն է 1900ին շինուած, որ ունի 241 նաւազ և 20 թնդանօթ։

*** Դերծովակալ Բիէթրուսքի շաբաթ օր պիտի մեկնի Պոլսէն Իզմիր։

*** Ադրիականի աւստրիական նաւաքաժին մէկ մասը օսմ. ջուրերուն մէջ կը գտնուի այժմ։ Այս նաւաքաժինը որ կը բաղկանայ Հապսպուրկ, Արբաս և Պապէնպէրկ զրահաւորներէն, Ցիկէթվար և Ասբէռն յածանաւերէն և Սաքէլիս Թորփիլլանաւէն, Իզմիր ժամանեց երկուշաբթի օր։ Նաւաքաժինը Իզմիրէ առաջ հանդիպեցաւ Միտիլլի, ուր ծովակալը այցելութիւններ փոխանակեց տեղական օսմ. իշխանութեանց հետ։ Իզմիրի առջեւ նաւաքաժինը աւանդական ողջոյններով ընդունուեցաւ։ Ցիկէթվար հանկէց Պոլիս եկաւ։

ԹՈՒՐԲԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Աթէնքէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Հելլէն կառավարութիւնը պատուանշաններ տուած է կարգ մը օսմ. բարձր պաշտօնատարներու, ի փոխարէնութիւն այն պատուանշաններուն, որոնք վերջերս շնորհուած էին Հելլէն պետական պաշտօնատարներու։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.— Աւստրիական կառավարութիւնը Ֆրանց-Եոզէֆ պատուանշանին Մեծ-Խաչը նուիրեց Վիէննայի օսմ. դեսպանատան զինուորական կցորդ Զօր. Շիւքրի փաշայի, որ Սպարապետ Ռիզա փաշայի որդին է։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԵՊԸՆԹԱՑԸ.—Պէլգրատէն կը հեռագրեն թէ Պոլսէն գացած պայմանագրական կառախումբին երեք վագոնները Սերպիոյ մէջ, Թոփչիտերէի և Պէլգրատ ճամբուն վրայ, գիժէն ելած են, որով Արեւելեան ճեպընթացը առջի օր հոն մնալով այսօր միայն կը հասնի, 24 ժամ յապաղումէ մը ետք։ Վիրաւոր չկայ։ Երկաթուղիի ընկերութիւնն ալ կը ծանուցանէ թէ նոյն տեղը երկաթուղիին գիծը խզուած ըլլալով երէկ գիւղ ճեպընթացը այսօր կը հասնի։

ՀԱՄԻՏԻՅԷ ՀԵԾԵԼԱԳՈՒՆԴԵՐԸ.— Միլլի աշիրէթին մարդոցմէն կազմուեցան Համիտիյէ երկու նոր հեծելագունդեր։ Ասոնք 63 եւ 64 թիւերը պիտի կրեն։ Սպարապետութիւնը կը պատրաստէ այս գունդերուն 75 սպաներուն ցանկը։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Պուլկար վարչապետ Զօր. Բաչօ Բէթրով Մանթօն գնաց ուր կը գտնուի Ֆէրտինանտ իշխան։

—Պաշտօնաթերթը յայտարարութիւն մը հրատարակեց՝ ծանուցանող թէ մաքսային ընդհ. սակացոյցը պիտի գործադրուի Ճաքոնի, Տանիմարքայի, Զինաստանի, Հնդկաստանի, Մ. Նահանգներէն զատ Ամերիկա, միւս Հանրապետութիւններուն, Եգիպտոսի, Սերպիոյ եւ Պարսկաստանի համար, որոնք առեւտրական պայմանագիրներ չունին իշխանապետութեան հետ։

ԻՏԱԼԻՈՅ թագաւորին կազմակերպած Միջազգային Երկրագործական Կոնգրէսին օսմ. պատուիրակ կարգուեցաւ երկրագործական մասնագէտներու խորհուրդին անդամ ՃԷմիլ պէյ, որուն իբր քարտուղար պիտի ընկերանայ Պրուսայի երկրագործական վարժարանին ուսուցիչներէն Հիւսէին էֆ.։

ԲԱՂԴԱԽՈՅԶՆԵՐ.— Իզմիրի թերթերը կը գրեն թէ նոյն տեղացի երեք երիտասարդներ Միշէլ Քութրուպի, Բօլ Մավրէա և Միշէլ Սէյնա նաւ նստած են Ծ. Արեւելք երթալու համար, ուր բաղդ պիտի փնտռեն։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ «Բէսիմի զբաւաք կազէթասը»ի Բ. թիւը խիստ շահեկան և ճոխ բովանդակութեամբ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ ԴԱՏ ՄԸ.— Բերայի Պատմական Ատենանին առջեւ եկած է ժառանգական կարեւոր դատ մը որուն մէջ անվստահութեան խնդիր մըն ալ խառնուած է։ Վոսփորի բնակիչներէն Օր. Վէրժին Գալշեան, Անդիկ Էսկիճեան և Մկրտիչ Կիւմիւշճեան կամբասանուին թէ իրենց ազգականներէն հանգուցեալ Սեպուհ Էսկիճեանի ամբողջ հարստութիւնը իւրացուցեր են առանց միւս ժառանգորդներուն բան մը ձգելու։ Դատավարութիւնը տեղի պիտի ունենայ 15 մարտ, առաջիկայ երեքշաբթի օր։

ԳՈՂՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆԴՈՒԴՆ ՓՈՐՁ.— Բերայի թաղերուն մէջ գողերուն շատակութիւնները կը շատանան տակաւ աւելի յանդգնութեամբ։ Նախընթաց գիշեր գող մը փորձեց մտնել Բիրէ Մէհմէտ փողոց տուն մը։ Զարգարդրը կնոջ բանալիով մը բացաւ դուռը, բայց տանտիները որոնք գնայարկն էին աղմուկը լսելով գացին բանալ դուռը. գողը անակնկալի եկաւ և բանալին ալ մոռնալով փախաւ։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Եգիպտոսէ կը գրեն թէ Դահիրէ հատատուած Յոյն վաճառական մը Անթուան Տիսբանեօֆիս անձնասպան եղած է ինքզինքը տան պատշգամէն փողոց նետելով։ Մարմինը սարսափելի կերպով ջախջախուած էր։ Այս յուսահատութեան պատճառները անյայտ են։

—Իզմիրի մէջ Աթինա անուն յոյն աղջիկ մը անցեալները եկեղեցիէն տուն դառնալէ ետք անձնասպան եղեր է սեծաքանակ ասիս Ֆէնիէ խմելով։

ՈՃԻՐ.— Առջի գիշեր Բիրէ և Զարիֆի անուն երեք անձեր կոիւի բռնուելուց Ղալաթիոյ մէջ։ Բիրէ դաշոյնը հանելով զարկաւ վիրաւորեց Զարիֆին։ Ոճրագործը ձերբակալուեցաւ։

ՔՐԷՏԻ ՖՈՆՍԻԷ ԷՖԷՖՍԻԷՆ

246րդ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

3% տոկոսաւոր պարտաթուղթերու
(1886ին հրապարակ հանուած)

15 ՄԱՐՏ 1905

104,710 թիւը 50,000 Ֆր. ստանած է
Իսկ հետեւեալ 25 թիւերը չսած են
1000ական ֆրանք.

2297	35222	178667	245579	333202	
17645	68815	180462	249668	353920	
21282	104957	204216	302504	356525	
23498	144802	217451	308322	370092	
32719	169573	218034	322025	396187	

2երդ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

3% պարգեւաւոր պարտաթուղթերու
(1903ին հրապարակ հանուած)

15 ՄԱՐՏ 1905

602,691 թիւը 50,000 Ֆր. ստանած է
Իսկ հետեւեալ 25 թիւերը չսած են
1000ական ֆրանք.

421970	467476	573343	628693	722251	
433195	471703	579587	629258	743122	
446369	483633	592762	658945	747448	
449092	540892	605688	695280	787520	
450760	572102	621063	706754	789537	

Վճարումները կը կատարուին՝ Դահրէի մէջ, ընկերութեան կեդրոնատեղին։ Ալէքսանդրիոյ, Իզմիրի և Պոլսոյ մէջ ալ Քրէտի Լիոնէի դրամատուները։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԲԱՐԻԶ, 23 Մարտ. — Խարպինէն հեռագիր մը կը հաստատէ թէ Ճաքոնցիք դեռ քաղաք չմտած Զինացիները ջարդած են Մուքտէնի մէջ ռուս վիրաւորները և հիւանդանոցի պաշտօնեաներն ու բժիշկները։

—Բեթերսպուրկէ կը ծանուցուի թէ մեծ-դուքս Նիքոլա վերջնապէս ընդուներ է Մանչուրիոյ Ռուս զօրաց վերին հրամատարութիւնը և կը պատրաստուի մեկնիլ անմիջապէս։ Զօր. Լինէվիչ պիտի պահէ իր սպարապետի տիտղոսը և պիտի հրամայէ իբր մեծ-դուքսին ատորակարգելը։

—Եկած տեղեկութիւններէն կը հասկըցուի թէ, երկու թշնամի բանակները այնքան յոգնաբեկ են որ մեծ ճակատամարտ մը անյուսալի է 2—3 ամիսէն առաջ։

—Կարգ մը շրջանակներու մէջ կը հաւատան թէ Բարիզեան մէկ քանի մեծ թերթերու մէջ այս օրերս երեւցած յօդուածները ինչպէս խաղաղութեան, նպաստակ ուրին երկրին մէջ կարծիքի հոսանք մը առաջ բերել, զոր Ֆրանսական կառավարութիւնը առիթ բռն

Վաճառի Հնդիկները

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ

ԵՒ ՏՈՒԱՍԱԳԻՔ ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՒԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԻՍԻՍԹԱՎ ԷՄԱՌ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Է. Լ. ՏՕՐԱՏՕ

—Մտախօս լեզուդ մի գործածեր քու գովեստդ ընելու համար, պատասխանեց հակառակորդը։ Կուայքուրները մարդ են և ո՛չ թէ ուրիշին ձեռքերը լիզող։

—Զիս նախատելո՞ւ համար հոս եկած ես, ըսաւ Տօն Տիօկո բարկութեան շնչաւոր մը։ Թեւս երկար է և համբերութիւնս կարճ։ Զգուշացիր որ քու նախատանքներուդ չպատասխանեմ հարուածներով։

Հակառակորդը արհամարհանքի չարժու